

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИЦИЈУ БЕЗБЕДНОСТИ И АДМИНИСТРАЦИЈУ ПОЛИЦИЈСКИХ И ОПШТИНСКИХ ВЛАСТИ

УРЕЂУЈЕ ОДБОР МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

СЛУЖБЕНИ ДЕО

ЗАКОН

О П Ш Т И Н А М А

од 21. МАРТА 1902. ГОДИНЕ, ВРАЧЕН У ЖИВОТ
УСТАВОМ ОД 5. ЈУНА 1903.

1. Опште одредбе

Члан 1. Општину чине они српски држављани, који стално живе у варошима, варошицама и селима.

Члан 2. Општине су основне управне и судске јединице.

Члан 3. Општине су у својим унутрашњим општинским пословима самоуправне, а као делови државне целине подлеже надзору државних власти по одредбама овога закона.

Члан 4. Општина има двојаких: сеоских и варошких. У ове последње спадају и општине варошица. Прописи овог закона односе се на све општине подједнако, осим где је то изриком у овом закону друкчије наређено.

Члан 5. Свака општина има свој простор на који се простире њена власт, и тај се простор зове општински атар.

Члан 6. Свака општина мора имати најмање 200 пунолетних грађана.

Ну изузетно у местима где има незгода, које отежавају или прекидају редован саобраћај, општине могу бити и испод 200 пунолетних грађана.

Члан 7. Села, која немају 200 пунолетних грађана, морају спајањем са суседним селима образовати општину, осим случаја предвиђеног у другом одељку члана 6. овог закона.

При саставу општина ни једно се село или варош не може цепати.

Она села која уђу у састав варошке општине не морају подносити терете, које подносе по закону вароши и варошице за своје засебне варошке потребе.

Члан 8. Две или више општине могу се спојити и саставити једну општину, а тако исто и поједина села одвојити од једне општине и спојити са другом, кад саме општине или села то затраже.

У том случају морају се општине или села најпре између себе погодити, како да у будуће притежавају и уживају општинска добра и капитал, ако га имају, па по

том ову своју жељу изјављују преко својих општинских судова, а по саслушању збора у смислу V одељка овог закона, непосредно надзорној државној власти, која ће у року за десет дана предмет доставити министру унутрашњих дела, а овај поступити по члану 10. овог закона.

Ако се села не погоде, како ће да уживају сеоска добра и капитал, уживаће свако своју имовину као засебну својину.

Члан 9. Два или више села, која су у заједници сачињавала једну општину, могу се по жељи својих чланова раздвојити у засебне општине на онај исти начин, који је изложен у члану 8. овог закона. Али се у том случају морају та села, пре него што се раздвоје, прво сагласити како ће као нове општине стајати међу собом, што се тиче општинске имовине, дуга, општинског атара и уживања општинских добара. Ако се општине не могу у овоме да сложе, ствар ће се предати на решење избраном суду.

Члан 10. *О оснивању нове и укидању које од досадашњих општине решава Државни Савет.*

Одвајање појединих села и заселака од једне општине и придодавање другој, одобрава министар унутрашњих дела, пошто се испуне услови члана 8. и 9. овог закона.

Ово оснивање, укидање или одвајање одобрава Краљ указом на предлог министра унутрашњих дела, и обзнањује се у службеним новинама.

(Види члан 165. Устава по коме ова питања сада решава законодавно тело).

Члан 11. Ако се између две или више општине догоди распра о атару, надлежна полицијска власт, по саслушању дотичних страна и своје извиђају, решава ствар и привремено одређује границе атару. Против овога решења има места жалби министру унутрашњих дела. Његово решење не подлежи ничијем разматрању, а границе појединих општинских атара остају онако, како је тим решењем наређено све докле, докле ову ствар коначно не реши избрани суд. У решењу надзорне власти мора се означити и рок, до кога се мора саставити избрани суд ради решења овог спора, али тај рок не може бити дужи од 2 месеца ни краћи од двадесет дана.

Овако се поступа и у распрама око атара између појединих села и заселака.

Члан 12. Две или више општине могу се удружити ради подмирења неких заједничких потреба, или за извршење неког нарочитог заједничког посла.

Члан 13. Свака општина дужна је имати своју зграду за судницу, која мора бити близу друма или места где је живљи саобраћај, а ако је могућно и на средокраћи

општине. Ни у ком пак случају не може бити општинска судница ван села.

Члан 14. Зграда за општинску судницу мора бити засебна и имати најмање две собе и чекаоницу.

Осим овога дужна је општина имати и зграду за затвор притвореника са две собе.

Ове зграде у сеоским општинама, а тако и у варошким до 500 пунолетних грађана, не морају бити од тврдог материјала.

Општине које имају своје зграде за суднице, дужне су удесити их по прописима овога закона.

II. Чланови општине и њихова права и дужности

Члан 15. Сваки српски пунолетни грађанин, по самом закону, члан је оне општине којој припада варош, варошица или село у коме је рођен, ако ту стално станује, или где као стално настањен постане пунолетан.

Члан 16. Сваки српски грађанин може се из своје општине иселити и постати члан друге општине. За члана друге општине мора бити примљен:

1. ако му није решењем или пресудом надлежне власти забрањено живети у дотичној општини;

2. ако може себе и своју породицу издржавати својом зарадом;

3. ако је доброг владања.

Узима се да нису доброг владања:

а) они који су били осуђивани судом за проста из користољубља учињена злочинства или преступе, док не поврате грађанску част; и

б) они који се налазе под судским ислеђењем због горе именованих дела, док се не оправдају.

Они који су за време малолетства осуђивани за дела под а. и б. не узимају се да су рђавог владања.

Члан 17. Државни чиновници, свештеници оба реда, учитељи и неуказни службеници државни по закону су чланови општине где служе.

Члан 18. Они који буду примљени у српско поданство, по закону постају чланови у општини где положе заклетву, или где изјаве да желе живети.

Члан 19. Чланови општине имају права на општинску потпору у случају осиромашења, изнемоглости и болести, ако су у њој провели стално најмање пет година.

Члан 20. Дужности су чланова општине:

а) да плаћају општински прирез и подносе друге терете, који су потребни за одржавање и напредовање општине; и

б) да у случају потребе лично раде на општинским пословима, где је потребан већи број људи и подвозних средстава, да дају у томе случају личну замену или да дају за то новчану накнаду по одређеној такси.

III. Гласачки списак

Члан 21. Општински ће суд, до 6. децембра сваке године, начинити и јавно у судници на углед изложити списак свију својих грађана, који право гласања на збору имају. Овај ће списак суд у току године допуњавати и исправљати, и сваки може противу овога списка чинити примедбе општинском суду, а противу решења општинског суда жалбе се подносе првостепеном суду, а у Београду првостепеном суду града Београда, чије је решење извршно и за општински суд обавезно. На захтев суд је дужан сваком гласачу у свако доба, у време канцеларијско, дати списак гласача на преглед, допустивши му и препис, ако то затражи. За оверавање преписа бирачког списка општински ће суд наплаћивати 20 пара динарских у корист своје касе.

На десет дана пред општински збор председник и деловођа општинског суда дужни су саставити и у судници на углед изложити азбучни списак, верно изведен из списка састављеног по првом ставу овога члана, свих грађана своје општине који ће на дан општинског збора имати право гласања.

Члан 22. У азбучном списку уписиваће се гласачи азбучним редом. У њему се мора уписати име и презиме, занимање и место становања сваког гласача.

На закључку азбучног списка означи ће се писменима број његових страна и број гласача. Затим ће азбучни списак бити утврђен печатом општинског суда и потписом председника и деловође.

Члан 23. Потребне податке за састав гласачког списка дужне су давати општинском суду све власти на његов захтев.

Члан 24. Азбучни списак може се све до на један дан пред општински збор мењати и попуњавати, према томе да ли ко за то време задобије или изгуби право гласања.

Члан 25. Од дана када је азбучни списак изложен у општинској судници па до рока одређенога чланом 24. овога закона, сваки грађанин дотичне општине има право азбучни списак прегледати, на њега примедбе чинити и исправке тражити, било за себе било за другога.

Члан 26. Исправке се могу тражити усмено или писмено.

Општинске власти неће наплаћивати никакве таксе за рад или за акте, који се тичу тражења исправака у азбучном списку.

Свако тражење исправке забележиће се у нарочити списак, који ће се увести у општински деловодни протокол.

Члан 27. Председник и деловођа општинског суда, ако нађу да су тражене исправке умесне, избрисаће у азбучном списку лица, која по закону нису могла бити уписана, а уписати лица, која треба да буду уписана.

Код имена свакога избрисаног и доданог лица у азбучном списку, а у рубрици „на-

помена“, забележиће се ког је дана, месеца и године и зашто је то учињено. Осим тога на крају азбучног списка, после извршених исправака, забележиће се словима колико је свега лица избрисано и колико додано, па испод тога потписаће се председник и деловођа општинског суда.

Члан 28. За неисправност гласачких спискова одговорни су председник и деловођа општинског суда и казниће се по члану 157. овога закона.

IV.

Општински збор

А.) Састав, сазив и рад збора.

Члан 29. Општински је збор по овоме закону: сазвани и конституисани скуп правних гласача једне општине.

Члан 30. На општинском збору имају право гласа сви пунолетни грађани општине који плаћају најмање 15 динара неопсредне порезе на годину, без икаквих приреза, а нису према пропису члана 32. овог закона право гласања изгубили.

У задрузи имају право гласања на збору онолико пунолетних задрузара, по реду старости, колико пута задруга плаћа по 15 динара неопсредне порезе, без икаквих приреза.

Ово важи и за оца и пунолетне синове, ако живе у заједници.

(Види члан 163. Устава којим је овај законски пропис измењен).

Члан 31. Официри и војници сталног кадра не могу учествовати на општинском збору.

Члан 32. Немају права гласања на општинском збору:

1. који су осуђени због злочинства, док не поврате грађанску част;
2. који су осуђени на затвор са губитком грађанске части за време док им је она пресудом одузета;
3. који се налазе под ислеђењем за дела под 1. и 2. наведена;
4. који се налазе под стециштем, док се оно са њихова имања не скине;
5. који су под старатељством;
6. који су под полицијским надзором;
7. који нису платили свој порез и прирез за прошлу годину.

Члан 33. Општински збор ради ове послове:

1. бира председника општинског суда, кметове, одборнике и њихове заменике, по прописима овог закона;
2. решава о прирезу за подмирење општинских потреба (чл. 131.);
3. решава о отуђењу непокретног имања општинског ма од колике вредности; а покретног: у сеоским општинама преко 200 динара, а у варошким преко 1000 динара;
4. решава о свакој општинској грађевини или предузећу, ако би трошак око овог прелазило суму: у сеоским општинама преко 1500 динара, а у варошким преко 6000 динара;
5. решава да ли да се какав општински посао кулуком изврши;
6. доноси своју одлуку и по овим предметима за које је надлежан општински одбор, али је већина одборника и заменика интересована у тим предметима;
7. решава где ће и колико ће бити пијаца у општини;
8. решава питање о називу општине;

9. решава о задужењу општине;

10. решава о месту где ће бити општинска судница (чл. 13.).

Ово решење збор доноси по предлогу општинског одбора, пошто је претходно саслушано мишљење инжењера и лекара, чије дневнице и попутнице не падају на терет општине.

11. решава или даје мишљење о свима предметима за које се овим или другим којим законом наређује да их решава збор или да даје о њима мишљење.

Решење збора о отуђењу непокретног имања и о задужењу општине (тач. 3. и 9.) важи кад га одобри Државни Савет.

Решење збора о прирезу преко одређене стопе овим законом важи кад га одобри министар финансија, односно Државни Савет.

Члан 34. Општински суд сазива збор:

1. кад наступи случај тачке 6. чл. 33 овог закона;
2. кад то реши општински одбор;
3. кад то нареди државна надзорна власт; и
4. кад општинском суду написмено изјаве жељу и означе општинску потребу најмање једна четвртина правних гласача. Ово се не може односити на мењање председника, кметова, одборника и њихових заменика. Овај захтев грађана не подлежи плаћању таксе.

Члан 35. Општински збор сазива се код општинске суднице писменом или штампаном објавом, која се мора прилепити на судници и другим видним местима.

У објави се мора означити: по чијем се решењу или наредби збор сазива, дан збора, време његовог почетка, шта ће се на збору радити и имена чланова гласачког одбора.

По свима општинама држање збора обзнаниће се, поред писмених објава, и другим уобичајеним начином.

Члан 36. Од дана огласа о сазиву збора па до дана збора мора протећи најмање 8, а највише 15 дана.

У случајевима члана 34. овога закона општински суд је дужан сазвати збор најдаље за 15 дана од дана појављеног случаја из тачке 1. донетог решења одборског, примљене наредбе власти или изјаве грађана — тачка 2., 3. и 4.

Ако општински суд не сазове збор у означеном року, кад је сазив збора одбор решио, или грађани тражили, по тачки 4. члана 34., онда ће то учинити сам одбор, а збору ће председавати најстарији писмени одборник; а ако општински суд у означеном року не сазове збор кад је надзорна власт наредила, тада ће она тражити да то изврши општински одбор; а ако и одбор то не учини, онда ће то учинити она сама, и у објави о сазиву именовати председника и чланове гласачког одбора.

И у овим случајевима вреде сви остали прописи о сазиву и раду на збору.

Члан 37. Председник општинског суда је председник општинског збора. Он отвара руке и закључује општински збор.

Ако је место председника упражњено, или се врши избор председника, или је он спречен, или је у питању, које се на збору решава, он интересован, онда га заступа по избору најстарији писмени кмет, а кад

је овај спречен или је и он интересован, онда најстарији по годинама писмени одборник.

Члан 38. Председник збора и четири лица одређена према пропису члана 84. тач. 16. овог закона чине гласачки одбор. Ако би који члан гласачког одбора био спречен, његово ће место попуњити сам гласачки одбор од заменика које је општински одбор као такве одредио.

Гласачки одбор расправља већином гласова сва питања, која би се појавила за време рада општинског збора. Он потписује и записник општинског збора.

Чланови гласачког одбора помажу председнику при пребројавању гласова, а и у осталом раду, према прописима овога закона.

Члан 39. Председник одржава ред на збору. Догоди ли се на збору већи неред, па га председник не може да стиша, он распушта збор, — а проузроковаче нерета узима на одговор и казни или ако је кривица већа спроводи надлежној полицијској власти с оптужбом, која ће даље по закону поступити.

О сваком нереду, који би се учинио на збору, на коме не би било државне надзорне власти, председник је дужан одмах известити је.

Члан 40. Нико не сме доћи на збор под оружјем сем лица која долазе ради гласања, а по прописима носе оружје (члан 144. овог закона).

Б). Гласање и ваључивање општинског збора.

Члан 41. Сваки гласач може гласати на општинском збору само једанпут и лично.

Члан 42. Гласање је на општинском збору јавно.

Члан 43. На дан, одређен за општински збор, састаје се гласачки одбор у општинској судници у 7 $\frac{1}{2}$ часова, а збор отвара у 8 часова пре подне.

Члан 44. Чим председник отвори збор, гласачи прилазе редом одборском столу начином, који је гласачки одбор показао, и дају свој глас слободно и јасно. Гласачки ће одбор пустити да гласа само оног гласача, који је записан у азбучном гласачком списку.

Чим који гласач да свој глас, онда ће онај одборник, који држи азбучни гласачки списак, поред имена тог гласача ударити знак, да је гласао; а они одборници, који бележе гласове, који падају за или против предлога о коме се гласа, бележиће на једном табаку редом имена оних гласача, који гласају за предлог, а на другом имена оних, који гласају против предлога.

Ако се на збору врши избор општинских часника, гласач ће казати кога хоће за оно за шта се бира, а може дати лично и исписану или наштампану листу својих кандидата, коју је председник гласачког одбора дужан примити и прочитати.

Чим који гласач да свој глас, овај одборник који држи азбучни списак, удариће поред гласачевог имена знак да је гласао; а онај одборник који бележи имена кандидата, пошто је на особеном табаку написао име, презиме и занимање лица као и звање за које се бира, и за које је дат

глас, — написаће оздо име бирача, који глас даје, а под његовим именом записиваће се редом имена оних, који дају глас за исто лице за то звање.

Цео гласачки одбор или најмање тројица имају једнако заседавати у одаји где се гласање врши, од како је збор почео па до подне, и од 2 часа по подне, па док збор не престане.

По пре него што бирачки одбор у подне прекине рад, одредиће стражу код одаје где се гласање врши и закључати све уласке, па ће кључ узети себи председник. И гласачи имају права оставити два човека код ове одаје, као стражу. Ова стража не сме у одају ову пустити никога пре доласка гласачког одбора.

Кад се рад хтедне наставити после подне, одају где се врши гласање не може сам председник отворити и у њу ући; него мора сачекати бар још двојицу чланова гласачког одбора.

За време збора гласачи имају право долазити у седницу где се врши гласање и уверавати се о бележењу гласова, немајући права да тада праве никакве примедбе или сметају самом раду. Али ради овога не могу доћи од једном више од три гласача, и чим се увере, дужни су одмах удаљити се из суднице.

Члан 45. Бирачи могу долазити на збор до 5 часова после подне. У то време гласачки ће одбор, ма да сви бирачи нису дошли, наредити да се затвори двориште суднице и да се не пуштају на гласање који после долазе. А по том, пошто прими гласове од свију оних који су на време дошли а још нису гласали, гласачки ће одбор решити и огласити да је гласање свршено.

Али, ако су на збор пре одређеног времена дошли и гласали сви, који су као правни гласачи означени у азбучном списку, — онда гласачки одбор, и пре одређеног рока може огласити да је гласање свршено.

Ако се на збору бирају општински часници, па је неко од кандидата добио савршену већину гласова по броју гласача у азбучном списку означеном, онда ће одбор огласити избор онога који има савршену већину за свршен, ма да нису сви гласачи дошли на збор и гласали.

Члан 46. Чим је свршено гласање, одбор ће одмах сашити све табаке, на којима су бележени гласови гласача уједно; обележити их бројевима: 1, 2, 3 и т. д. и на крају додати један празан табак; па крајеве конца општинским печатом утврдити и у записнику назначити колико је свега табака.

За тим ће одбор по азбучном списку пребројати гласове свију, који су их дали, и на крајњем празном табаку, који је ушивен са гласачким табацима, написати целокупан број гласача који су гласали; и то ће одмах јавно казати.

После овога ће одбор приступати сабирању и упоређивању гласова, колико је гласача гласало за предлог а колико противу предлога, који се на збору решавао.

Члан 47. После свршеног пребројавања гласова, гласачки ће одбор одмах саставити записник општинског збора.

У записник општинског збора ставиће се:

1. кога је дана, месеца и године општински збор сазван и држан, и ради чега;

2. у колико се часова састао гласачки одбор;

3. у колико је часова збор отворен и закључен;

4. колико је по азбучном списку било свега правних гласача;

5. колико је свега гласало;

6. колико је гласало за предлог колико против, и је ли предлог усвојен или одбачен;

7. при бирању општинских часника или других лица: колико је гласова које лице добило и за што, је ли изабрано или мора бити ужи избор и између којих лица;

8. је ли збор био у реду или је распуштен, и зашто;

9. је ли какво питање гласачки одбор расправљао, и како је расправно;

10. примедбе, или одвојено мишљење, појединих чланова гласачког одбора.

Члан 48. Пошто гласачки одбор састави записник, објавиће резултат гласања.

Члан 49. Пуноважно је решење збора онда, ако је на њему учествовала најмање једна половина способних гласача, а одлука је општинског збора оно за шта је гласало половина гласача и један више. А ако на збор не дође половина гласача, или дође али би гласови били подједнако подељени, онда се сматра да ствар није решена, и општински суд је дужан у року од 10 дана сазвати други збор. На овом другом збору решиће се предмет са оним бројем гласача, који су дошли. Ако ли би и на овом збору гласови били подједнако подељени, сматра се да је ствар одбачена.

Члан 50. Ако се на збору врши избор часника општинских, па ни један од бирачких није добио савршену већину, гласачки ће одбор решити да се држи нов збор за ужи избор, између оних који су добили највећи број гласова.

Члан 51. Ако се има извршити ужи избор, гласачки ће одбор саставити оглас за нов збор. У том огласу треба да стоји: колико је свега гласача по гласачком списку; колико је њих свега гласало; које је апсолутна већина; имена кандидата, који су највише и колико који гласова добили; између којих се и ког дана има извршити ужи избор.

Овај оглас гласачки одбор предаће општинском суду, да га он објави и гласаче позове на збор.

Рок за ужи избор не може бити краћи од три ни дужа од осам дана.

Члан 52. Ужи избор бива само између оних кандидата, који су у огласу гласачког одбора означени.

Ну ако би се десило и на ужем избору, да од ових кандидата ни један опет не добије савршену већину, онда се сматра да је изабран онај, који је добио највише гласова; а ако су двојица или више њих добили подједнак број гласова, онда гласачки одбор коцком решава ко је изабран.

Члан 53. По свршетку посла ради кога је збор сазван, гласачки ће одбор свој записник, гласачке спискове и све остале изборне акте предати општинском суду, који ће их одмах завести у општински деловодни протокол.

В.) Сеоски састанак

Члан 54. У општинама које су састављене из више села, постоји и сеоски

састанак, који је скуп правних гласача тога села.

Члан 55. На сеоском се састанку врши избор сеоског кмета и избор сеоских пуномоћника, у случају кад село има само за себе да води парницу; врше се објаве државних и општинских власти, и други сеоски послови.

Члан 56. Кад се на сеоском састанку бира кмет или сеоски пуномоћници, он се држи код општинске суднице и за њега важе сви прописи овога закона, који се односе на сазив збора општинског, састав гласачког одбора, начин гласања, бројање и бележење гласова, сређивање изборног посла, објаву резултата гласања и вршење ужег избора.

V. Конституисање нових општина.

Члан 57. Према прописима овога закона сазвани и конституисани скуп правних гласача оних општина, које се спајају у једну нову општину, зове се: заједнички збор.

Члан 58. Заједнички збор сазива општински суд једне од оних општина, које се спајају.

Који ће општински суд сазвати заједнички збор и у којој општини, одређује државна надзорна власт.

Члан 59. Председник и чланови гласачког одбора заједничког збора они су, који су и за општину чији је суд позвао заједнички збор.

Члан 60. Гласање се на заједничком збору врши по азбучним списковима општина које се спајају, и које су оне послале општинском суду оне општине, у којој је збор сазван, најдаље на два дана пре дана одређеног за заједнички збор.

Члан 61. Заједнички збор бира за нову спојену општину председника, одборнике и заменике; а кметове, по пропису чл. 100. овог закона.

Члан 62. Скуп правних гласача вароши, варошице једног или више села, која хоће да се одвоје од општине којој припадају, и да оснују нову засебну општину, сазван и конституисан према пропису члана 35., 36. и 37. овог закона, зове се: засебан збор.

Члан 63. Засебан збор сазива општински суд у месту где је општинска судница.

Члан 64. Председник и чланови гласачког одбора засебног збора они су, који су и за дотичну општину.

Члан 65. Гласање се на засебном збору врши по гласачким списковима вароши, варошице, или села, која хоће да се одвоје и оснују нову општину.

Члан 66. Засебан збор бира: председника општинског суда, кметове, одборнике и заменике за нову општину, по прописима овога закона.

Члан 67. Прописи о општинском збору важе и за заједнички и за засебан збор, у колико за њих није овим законом друкчије наређено.

VI. Општински одбор.

Члан 68. У свакој општини постоји општински одбор:

1. у општинама до 500 пунолетних грађана има 10 одборника;

2. у општинама преко 500 до 1000 пунолетних грађана закључно има 16 одборника;

3. у општинама преко 1000 пунолетних грађана има 20 одборника;

Београдска општина има 30 одборника. Општински одборници имају заменике. Број заменика раван је половини броја одборника.

У општинама које су састављене из више села, или из вароши и села, број одборника сразмеран је броју чланова које има варош или село.

Члан 69. Општински одборник и заменик може бити сваки грађанин, који има право гласа на збору, а поред тога плаћа: у окружним варошима и Београду тридесет динара непосредне порезе без икаквих приреза; а у свима осталим општинама по петнајест динара годишње.

Општински одборници и заменици не могу бити: чиновници надлештва, који над општином воде непосредан надзор, општински службеници и служитељи под платом и служитељи државних надлештава, и сродници по крви до четвртог, а по тазбини до другог степена закључно. Ако су овакви сродници случајно изабрани, старији по годинама узима се за одборника.

Општински одборници и заменици не могу бити општински лиферанти или предузимачи.

Члан 70. Кад се бирају одборници изабраће се уједно и заменици одборника.

Члан 71. Одборници и заменици немају никакву плату од општине. Но ако по општинској потреби врше какав посао скопчан са трошковима, одбор ће им одредити накнаду.

Члан 72. Сваки члан општине, који буде изабран за одборника или заменика дужан је примити се тога избора и отправљати дужност одборничку за време, за које је изабран.

Избора се пак не морају примити:

1. који су навршили шездесет година;
2. који због дуготрајне болести и слабости нису у стању вршити дужност одборничку;

3. чланови општине, који се по своме редовном занимању већином налазе на страни или на путу;

4. државни чиновници, који су у служби, свештеници и учитељи;

5. они, који су били одборници, или заменици, за две године после тога, кад су престали бити одборници или заменици.

Члан 73. Одборници и заменици, пошто се уведу у дужност, не могу ни на који начин одступити са свога положаја, пре него што одслуже прописни рок. Ну ако за време трајања њихове службе наступи према коме неспособност, предвиђена у члану 32., онда таквог разрешава одбор од његове дужности, или ако то одбор пропусти учинити, то врши надзорна власт својом наредбом.

Члан 74. Разлоге оних чланова општине, који су поменути у тач. 2. и 3. члана 72., оцењује и уважава општински одбор; и кад те разлоге уважи, онда се, по наредби одбора, бирају нови одборници на њихова места, а докле одбор заменицима попуњава привремено број одборника; а за лица

означена у тачци 1., 4. и 5. прима изјаву на знање.

Члан 75. Кад које лице, осим оних у чл. 72. именованих, не би хтело примити се дужности одборника или заменика, дужно је тога ради, најдаље за осам дана после саопштењег му избора, поднети молбу општинском суду, с назначењем узрока због којих не може да се прими избора. Према важности разлога општински ће одбор или молбу уважити, или ће молитеља решењем одбити.

Лице које је кажњено по пропису чл. 160., не мора се примити избора за две године.

Члан 76. Одборници и заменици бирају се на две године. На крају прве године, пошто се изврши избор по овом закону, половина изабраних одборника и заменика одступа и другим се избором замењује, а друга половина остаје на своме положају две године. Ово се одступање одређује коцком. Следећих година одступају они одборници и заменици, који су били у томе положају две године. Одступели могу бити наново изабрани.

Сви одборници и заменици полажу заклетву по чл. 106. овога закона. Докле ову заклетву не положи, не могу учествовати у седницама одбора, и решења, која би у таквим седницама била донета, не вреде.

Ну док се не избере нов одбор, стари ће вршити дужност до новог избора, који се мора извршити најдаље за месец дана од дана кад старом одбору истиче рок службења.

Члан 77. Председник општинског суда је уједно и председник општинског одбора; а кад је он спречен или га нема, онда ту дужност врши по избору најстарији кмет; ако ли ни овога нема, онда најстарији по годинама писмени одборник.

Члан 78. Одбор се скупља у седницу на позив председников, или по свом закључку, кад има да решава о предметима, за које је он сам надлежан.

У позиву за седницу мора бити означен дневни ред.

Члан 79. Седнице одбора су јавне и држе се у општинској судници; а дане, кад се држе редовне седнице, објављује општински суд у почетку сваког месеца.

Члан 80. У седницу општинског одбора дужни су долазити сви одборници. Који не би могао доћи, мора о томе благовремено известити председника како би овај на његово место могао позвати заменика, а доцније мора свој изостанак оправдати пред општинским одбором.

Одбор решава да ли је изостанак оправдан или не, па према томе га извињава или казну изриче.

Члан 81. Да би одбор могао донети пуноважну одлуку, треба да у седници буду две трећине одборника; а узима се да је оно решено, на што пристане половина присутних одборника и један више. Кад су гласови подједнако подељени, узима се да је одбор решио оно, на којој је страни председник општинског одбора или одборник који председава.

У одбору се гласа поименце.

Члан 82. Кад се предмет одборског саветовања тиче приватних интереса кога одборника или заменика, онда тај одбор-

ник не може учествовати у саветовању и решавању о том предмету. Ово важи и за председника кад му одбор одређује плату, или је иначе интересован у предмету о коме одбор решава.

Члан 83. Све одлуке одборске достављају се надлежној надзорној власти у препису.

Члан 84. Општински одбор врши ове послове:

1. претреса, измењује и утврђује општински буџет;
2. решава о оставкама председника општинског суда и кметова, одборника и заменика;
3. коначно одобрава давање под закуп општинских добара, и решава о употреби и уживању општинске утрине;
4. решава да општина може купити какво непокретно добро;
5. решава да се установи неко ново општинско звање или да се умножи број општинских службеника и служитеља;
6. бира пуномоћника, који ће општину у парницама заступати пред судом, и даје му пуномоћство; тако исто бира пуномоћнике и издаје пуномоћства за остале специјалне општинске послове;
7. решава да се подигне каква општинска грађевина или да општина изврши какав посао, ако трошак око тога у варошима или варошицама износи мање од шест хиљада, а у сеоским општинама мање од 1.500 динара, и ако за то није потребан никакав прирез;
8. да се какав поклон или легат прими и на шта да се употреби;
9. одређује да ли да се посао, који има кулуком да се сврши, подели на појединце, па сваки свој део да изради, или да се цео посао изради општим радом;
10. решава да ли да се ко прими за члана општине, осим случаја кад ко по самом закону постаје члан;
11. бира општинског лекара, инжињера, марвеног лекара, бабицу, пошто претходно од надлежног министра добије мишљење: да ли кандидат има потребне квалификације за ово место;
12. решава да се могу отуђити општинске покретне свари у вредности до 200 динара по сеоским, а до 1.000 динара по варошким општинама; или да се до те вредности учини каква набавка;
13. одређује плату председнику општинског суда, кметовима и осталим општинским органима и служитељима (члан 115. и 116.);
14. изриче казну губитка плате до 15 дана над кметовима;
15. одређује таксу за откуп од личног рада — кулука;
16. бира 12 грађана у почетку године, од којих коцком за сваки збор бира четворицу за гласачки одбор и њихове заменике;
17. решава да се изнесу општинском збору на решење предмети, који спадају у надлежност збора, и о томе му чини формалне предлоге;
18. решава о свима предметима, које му овај или други закони стављају у надлежност, а исто тако и о свима оним предметима, за које по овом или другом ком закону није надлежан општински суд или

збор, а треба да их уради или реши општина; и

19. одређује дане за збор, осим случаја кад надзорна власт наређује сазив збора.

VII. Општински суд

Члан 85. Општински је суд прва непосредна власт у општини.

Члан 86. Општински суд чине председник, два кмета и деловођа. Председника замењује кмет, најстарији по избору.

Ако би који кмет био спречен, а не би било другога да га замени, онда ће га заступати најстарији по годинама одборник. Заменили се редовно може одборником само један кмет.

Ако је општина састављена из вароши и села или из више села, кметови се позивају на суђење по реду.

Члан 87. У општинском суду, као председник и чланови — кметови — не могу бити два или више лица, која стоје међу собом у сродству до четвртог по крви или до другог степена по тазбини закључно.

Члан 88. Општински суд у варошима и варошицама ради сваки дан; а у сеоским општинама држи недељно најмање два пута своје редовне седнице, и дане у које ће ове седнице држати, назначује и објављује у почетку сваке године. Ну осим ових редовних седница може држати и ванредне свакад, кад председник општинског суда за потребно нађе и седницу нареди, или кад то општински одбор, због нагомиланих послова, захте.

Члан 89. Општински суд решава по већини гласова. Ну одлуке општинског суда административне природе, за које председник нађе:

1. да прелазе круг рада општинског суда;
2. да су противне законама и законитим наредбама власти, — подноси пре извршења, са својим мишљењем, на размотрење надзорној власти, која је дужна најдаље за петнаест дана од дана пријема донети образложењу одлуку и о том извести општински суд.

Члан 90. Општински суд има свој печат, на коме ће у средини бити државни грб, а унаоколо написано: „Суд општине Н.“

Облик и величину овога печата прописује министар унутрашњих дела, и он је једнак за све општине.

Члан 91. На све акте, који се издају од стране општинског суда за јавну употребу, било по званичној дужности, било на захтев приватних, ставља се поред потписа и печат општинског суда с назначењем у ком је срезу и округу општина.

Члан 92. Општински суд има ове власти:

1. полицијску, да одржава ред и безбедност у општини по прописима законским и по упуствима и наредбама државне полицијске власти;
2. самоуправну, т. ј. да сам и у договору с општинским одбором, по прописима овога закона, руководи општинске послове, чува и потпомаже општинске интересе, и стара се о унапређењу општине и њених чланова у сваком погледу, а поглавито просветном, привредном, здравственом и моралном;

3. управну и извршну, т. ј. да примењује и извршује законске прописе и на њима основане наредбе државних власти и своје одлуке и пресуде по грађанским и кривичним споровима;

4. судску власт, у колико им је она специјалним законима дата:

- а) у грађанским споровима, по глави I. грађанског судског поступка; и
- б) у кривичним, за иступна дела, по части III. казненог законика.

Члан 93. Општински суд, као полицијска и државна управна власт, врши ове послове:

1. стара се о чистоти у месту и околини;
2. стара се о безбедности лица и имања у општини;
3. стара се о добром одржању мостова, свих путова и обалама река и потока;
4. стара се о предупређењу пожара и о средствима за гашење;
5. стара се о одржању здравља људи и стоке у општини. Али обраћа нарочиту пажњу и контролише промет хране, зачина и других предмета од утицаја на здравље људско, и спречава држање и продавање фалсификоване и укварене хране, пића и зачина, и уопште свију предмета, који би својом употребом могли шкодљиво утицати на човечје здравље;
6. води надзор о разним мерама, којима се служе трговци и друга лица, која што на меру продају, и у опште стара се да се преваре не догађају;

7. надзирава над кланицама, месарницама, механима и каванама и гостионицама, да ли се извршују законски прописи и наредбе о томе;

8. води бригу да ко не даје повода и не иде на руку развратности и скарадности, па све што је противу морала и благих обичаја отклања;

9. представља државним властима сажитеље, који желе добити путне исправе за стране државе;

10. води списак свога становништва, по формулару који прописује министар унутрашњих дела, по саслушању управе државне статистике;

11. надзирава над лицима која су стављена под полицијски надзор, и води о њима тачан списак; и

12. стара се о том да у општини не буде просјака.

Суд општине београдске врши такође све ове послове, осим оних под тачком 2., 8. и 11., који остају и даље под Управом града Београда.

Члан 94. Ако се коме путнику или иначе догоди каква штета што путови и мостови у атару општине нису у реду, а докаже се да општинска власт није вршила прописе §. 14. закона о сувоземним путовима, поред казне коју изриче надзорна власт по овом закону, оштећена страна може судом тражити од председника општинског суда и кметова накнаду штете.

Члан 95. Општински суд, као општинска власт, ради ове послове:

1. управља општинским имањем, и дужан је да га попише, премери и убаштини за три године дана, рачунајући од дана кад овај закон ступи у живот; и стара се

да се што од тог имања не окрњи, не умањи и не уништи;

2. стара се да се општински приходи уредно и на време прикупљају;

3. води бригу о општинској сиротињи;

4. даје (у договору с одбором) сведочанства о сродству, владању и имовном стању својих становника, кад то власт захтева; а сам општински суд, кад то захтевају поједина лица;

5. чува у општинској архиви све општинске службене акте и књиге;

6. издаје сведочанство о томе, да је ко год жив, да се налази у општини;

7. прописује са одбором таксе механичке и хлебарске односно пића, хране и станова људских и сточних, а које одобрава надлежна надзорна власт;

8. изриче казну губитка плате од 15 дана над општинским службеницима;

9. надзирава над стараоцима који рукују пупилским имањем; па кад опази да стараоци несавесно поступају с пупилама и њиховим имањем, извештава о томе старатељског судију;

10. уверава се, поред онога што надзорна државна власт редовно врши, да ли се протоколи крштених, венчаних и умрлих уредно воде; и

11. потпомаже државне власти при попису становништва, води тачно списак чланова своје општине, списак способних гласача и списак лица која су дужна порезу плаћати.

Општински суд врши и све оне послове који су му нарочитим законима у надлежност стављени.

Члан 96. Општински суд за извршење својих наредба, издатих у границама закона, има права и принудна средства, законом допуштена, употребити према ономе, који би му се противио и не би хтео наредбе извршити или испунити; и то ће свагда бити на рачун онога, који није извршио или испунио наредбу општинског суда.

VIII. Општински часници и службеници

А) Председник и кметови.

Члан 97. Општински су часници: председник општинског суда, кметови, одборници и заменици; а службеници: остало општинско особље.

Члан 98. Свака општина има председника и најмање два кмета. У општинама, састављеним из вароши и села или из више села, мора бити онолико кметова, колико је места. Кметови морају бити из места, за које се бирају.

Члан 99. Председник општине и кметови бирају се на две године, а по истеку тог рока одређује се нов избор; но пређашњи могу бити опет изабрани.

Члан 100. Председника општинског суда бира свагда општински збор, а и кметове, ако је општина састављена само из вароши или из једног села. Ако је општина састављена из вароши и села или из више села, онда варош, односно свако село, бира кмета из своје средине.

Члан 101. Председник општинског суда је највиша извршна власт у општини. Он председава у општинском суду, одбору и бору, распоређује рад међу кметове и ос-

тале органе општинске, води надзор над њима и чини распоред суђења између кметова.

Распоред кметова за суђење председник чини у почетку године писменим актом.

Члан 102. Кметови су чланови општинског суда.

Члан 103. За председника општинског суда могу бити изабрани они, који могу бити одборници, ако поред тога имају још и ове услове:

а) у сеоским општинама, да плаћају најмање 25 динара непосредне порезе;

б) у општинама варошким, да су писмени и да плаћају најмање 30 динара непосредне порезе на годину;

в) у Београду и Нишу, да су поред тога свршили факултет или коју вишу стручну школу, или да су били бар 10 година узани државни чиновници у судској или полицијској струци. Изабраног председника у Београду и Нишу потврђује Краљ указом.

За кметове могу бити изабрани у свима општинама, сем Београда, они који могу бити одборници, а у варошима ако су још и писмени.

У Београду два кмета морају бити и правници.

Председник мора имати најмање 30 година, а кметови морају имати најмање 25 година.

Пропис члана 69. овог закона, последњи одељак, важи за председнике и кметове.

Члан 104. Државни чиновници у пензији, ако буду изабрани за председника или кметове, могу се овог избора примити без ичијег одобрења.

Члан 105. Председник општинског суда и кмет могу дати оставку.

Оставка се подноси општинском одбору, који ако је уважи, извештава надзорну власт.

Ако општински одбор поднету оставку не уважи, дотично лице има право жалбе на министра унутрашњих дела, против чијег решења има места жалби Државном Савету (чл. 169. овог закона).

Члан 106. Председник општинског суда и кметови полажу пред одбором ову заклетву:

„Ја Н. Н. закљичем се јединим Богом, да ћу Краљу и отачаству веран бити; да ћу се Устава и закона земаљских придржавати; да ћу дужност мога звања тачно отправљати и општинске и државне интересе савесно заступати и бранити. Тако ми Бог помогао“.

Ова заклетва, написмено стављена и потписана заклетим лицем и одоверена свештеником који је заклео, чува се у општинској архиви.

Ову заклетву полажу и деловођа и благајник општинског суда.

Члан 107. Председник општинског суда врши поглавито ове послове:

1. наређује и оверава издатке општинске, по буџету или решењима одборским.

2. прима и отпушта ниже општинско особље и служитеље;

3. прима и отвара писма упућена на општински суд; прима и саопштава наредбе државне надлежне власти општинском суду, општинском одбору или општин-

ском збору, у колико се то њих тиче, и стара се о тачном и уредном извршењу њиховом;

4. потписује сва писма, која се од стране општинске власти шаљу и издају; чува општински печат;

5. изриче казну затвора од 24 часа, или новчано од 1—10 динара, за непослушност;

6. стара се о извршењу одлука општинског суда, одбора и збора; и

7. дисциплинарно казни, укором или губитком плате до осам дана заључно, кметове и општинске службенике.

Пресуда по тачци 5. извршна је.

Члан 108. Кметови врше поред послова, које им овај и нарочити закони стављају у дужност, још и ове послове: извршују све наредбе, које добију од општинског суда; старају се, према правилима и добрим уствима, да се отклони свака штета и опасност од личности и имања и све што би могло мир и поредак нарушити; казне оне, који се покажу непослушни, било кад они што наредбе било кад извршују наредбе општинске власти.

Непослушног може кмет осудити на двадесет и четири часа затвора, или од 1—5 динара новчане казне.

Кметова је пресуда извршна.

Члан 109. Председник и кметови о свима својим пресудама (члан 107. и 108.) извештавају у року од три дана општински суд, који их одмах уводи у протокол суђења.

Б) Благајник и деловођа.

Члан 110. Свака општина, која има преко 500 пунолетних грађана, мора имати свога нарочитог благајника, кога бира и отпушта општински одбор, ну који може бити један од изабраних кметова, и који ће као одговорни рачунополагач руковати општинском касом.

У мањим општинама дужност благајника врши један кмет, кога одреди општински одбор.

Правила за вршење ове дужности прописује Главна Контрола.

Члан 111. Свака општина има једнога или више писара према величини посла у општинском суду. Ако их је више, онда је један међу њима најстарији, и он се зове општински деловођа.

Деловођу и писаре општинског суда бира и отпушта општински суд.

Члан 112. Деловођа општинског суда мора имати ове услове:

1. да је пунолетан;

2. да ужива сва грађанска права;

3. да није никад осуђиван за злочинства, преступе или иступе учињене из користољубља;

4. да је био најмање годину дана државни чиновник, или три године општински писар; или да је резервни официр или ислужени подофицир, или да је свршио четири разреда које средње школе, или свршио коју мању стручну школу и положи испит по правилима, која ће прописати министар унутрашњих дела, у року од три месеца од дана када овај закон ступи у живот.

Члан 113. Деловођа општинског суда води протокол о радњи општинског суда и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

одбора, и потписује га заједно с председником општинског суда. Он саставља сва писмена, која се издају или коме шаљу у име општинске власти; израђује решења општинског суда и одбора, и у опште води бригу о целом писмоводству општинском и општинској архиви.

Сва писмена, која се издају у име општинске власти, поред председника потписује и деловођа или писар, који за њих одговара и кривично и грађански заједно с председником.

Члан 114. Државни чиновници у пензији могу се примити за деловођу или благајника општинског, без ичијег одобрења.

(Свршиће се)

РАЗГРУПИСАВАЊЕ ОПШТИНА

Указом Владе Краљевине Србије од 4. јуна 1903. године, а на основу члана 10. закона о општинама одобрено је решење Државног Савета које гласи:

да се село Клокочевац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине црнајске, у срезу поречком, округа крајинског, и образује за себе општину под називом: општина клокочевачка.

да се село Чичково, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине висачке, у срезу ариљском, округа ужичког, и образује за себе општину под називом: општина чичковска.

да се села: Памбуковица и Радуша по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине докмирске, и образују за себе општину под називом: општина памбуковичка, у срезу тамнавском, округа ваљевског.

да се села: Здравиније и Позлата, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине дворанске, у срезу расинском, округа крушевачког, а село Сушица од општине великошињеговачке, у истом срезу

да се села Горњи Бранетић, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине бањанске, у срезу таковском, округа рудничког, и образују засебну општину под називом: општина горњо-бранетићска.

да се села: Латвица, Богојевић, и Ступчевић, по изјављеној жељи својих становника, могу раздвојити од општине ариљске у срезу ариљском округу ужичког, и образовати засебну општину под називом: општина латвичка.

да се села: Радовашница и Џуликовац, по изјављеној жељи својих становника одвоје од општине добрићке, у срезу поцерском, округа подринског, и образују за себе општину под називом: општина радовашничка.

да се село Јошаница, у срезу хомољском, округу пожаревачком, по изјављеној жељи његових становника, одвоји од општине вуковачке, и образује засебну општину под називом: општина јошаничка.

да се села: Голубац, Буковац, Мратишићи и Крчмар, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине рајковићке, у срезу колубарском, округу ваљевском, и

образују засебну општину под називом: општина крчмарска.

да се села: Драглица и Сениште, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине негбинске и доброселичке, у срезу златиборском, округу ужичком, и образују засебну општину под називом: општина драгличка.

да се село Зарожје, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине овчинске и образује за себе општину под називом општина зарошка, у срезу рачанском, округа ужичког.

да се село Ново Корито, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине ошљанске, у срезу и округу тимочком, и образује засебну општину под називом општина ново-коритска.

да се села Оруглица, Равни Дел, Мелово и Гаглинце могу раздвојити од општине големо-селске, и образовати засебну општину оругличку.

да се село Трмбас, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине трмбашке, а села Букоровац и Теверич од општине мечковачке, у срезу и округу крагујевачком, и образују засебну општину под називом општина трмбашка.

да се села: Брђане, Соколић и Прислонница, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине прислоничке, у срезу љубињском, округу рудничком, и прва два образују засебну општину под називом: општина брђанска, а последње општина прислоничка.

да се село Панково, по жељи својих становника, одвоји од општине вел. поповачке, у срезу млавском, округа пожаревачког, и образује засебну општину под називом: панковачка.

да се село Влаоле, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине влаолске, у срезу хомољском, округа пожаревачког, и образује засебну општину под називом: општина влаолска.

да се село Доњи Ступањ, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине велико-врбичке, у срезу расинском, округа крушевачког, и образује засебну општину под називом: општина доњо-ступањска.

да се села: Вина, Булиновац, Слатина, Зоруновац и Шумап-Топола, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине винске, у срезу заглавском, округу тимочком, и да села Вина и Булиновац образују засебну општину винску, а села Слатина, Зоруновац и Шумап-Топола општину слатинску.

да се село Чешљева Бара, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине средњевске, у срезу рамском, округа пожаревачког, и образује засебну општину чешљево-барску.

да се село Печаница, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине десинске, у срезу рамском, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: печаничка.

да се село Мужинац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине ртанске, у срезу бањском, округу нишком,

и образује за себе општину под називом: општина мужиначка.

да се село Дољашница, у срезу рамском, округа пожаревачког, по изјављеној жељи његових становника, одвоји од општине макачке и образује засебну општину под називом: општина дољашничка.

да се села: Копажкошара, Пирковац и Попшица, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине лалинске, у срезу сврљишском, округа нишког, и образују за себе општину под називом: општина попшичка.

да се село Прлита, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине велико-изворске, у срезу зајечарском, округа тимочког, и образује засебну општину под називом: општина прлитска.

да се села: Алдина Река, Јања, Равно Бучје, Црни Врх, Балтабериловица, Вртовци и Ћуштица, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине балтабериловачке, у срезу нишавском, округа пиротског, и да прва четири села образују за себе општину под називом: општина јањска, а остала за себе општину под називом: општина балтабериловачка.

да се села: Головоде и Кобиље, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине парувачке, а село Станце од општине гагловске и образују за себе општину под називом: општина кобиљска.

да се села Драгањ и Бегаљице, у срезу грчанском, округу београдском, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине бегаљичке и прво образује за себе општину: дражањску, а друго бегаљичку.

да се село Причиновић, по изјављеној жељи својих становника, може раздвојити од општине табановачке, у срезу мачванском, округу подринском, и образовати засебну општину под називом: општина причиновићска.

да се села: Сечаница и Дудулајац, изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине грејачке, у срезу моравском, округа нишког, и образују за себе општину под називом: општина сечаничка.

да се села: Рогљево, Смедовац и Рајац, у срезу неготинском, округа крајинског, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине рајачке, па села: Рогљево и Смедовац, да образују засебну општину под називом: општина рогљевска, а село, Рајац да образује такође за себе општину под називом: општина рајачка.

да се села Браљина и Трубареве, по жељи својих становника, одвоји од општине стаљске, у срезу расинском, округа крушевачког, и образују за себе општину под називом браљинска.

да се село Узвеће, по изјављеној жељи својих становника, може одвојити од општине шеваричке, у срезу мачванском, округа подринског, и образовати засебну општину под називом: општина узвећска.

да се села Клисурса и Тијеловац, по изјављеној жељи својих становника, могу раздвојити од општине бело-паланачке, у срезу бело-паланачком, окр. пиротском, и образовати засебну општину под називом: општина клисурска.

да се село Вуковац, по изјављеној жељи његових становника, одвоји од општине вуковачке, у срезу хомољском, округа пожаревачког, па да образује за себе општину под називом: општина вуковачка.

да се села: Богutowaц и Маглич, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине мопаревске, у срезу жичком, окр. чачанског, па да образују засебну општину под називом: општина богutowачка.

да се село Гостиље, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине љубишке, у срезу златиборском, округа ужичког, и образује за себе општину под називом: општина гостиљска.

да се село Доња Сабанта, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине трибашке, у срезу и округу крагујевачком, и образује засебну општину под називом: општина доњо-сабаначка.

да се село Речица, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине кличевачке, у срезу рамском, округа пожаревачког, и образује засебну општину под називом: општина речичка.

да се села: Баково и Бресник, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине студеничке и село Савово од општине мланачке и образују за себе општину под називом: општина ђаковачка.

да се села: Горња и Доња Грбица, Рогојевац и Кутлово, у срезу грузанском, округа крагујевачког, одвоје од општине грбичке, па села: Горња и Доња Грбица да образују засебну општину под називом општина „грбичка“ а села Рогојевац и Кутлово да образују такође засебну општину под називом општина рогојевачка.

да се село Мала Врбица, у срезу кључком, окр. крајинског, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине врбичке и образује засебну општину, под називом општина мало-врбичка.

да се село Мале Лаоле, по жељи својих становника, одвоји од општине бистричке, у срезу млавском, округа пожаревачког, и образује за себе општину под називом: општина мало-лаолска.

да се село Милатовац може раздвојити од општине вуковачке и образовати засебну општину милатовачку.

да се села: Сибница, Пребрез, Чучало и Цепница, по изјављеној жељи својих становника, могу раздвојити од општине блацке, у срезу прокупачком, округу топличком, и образовати општину: пребрешку.

да се села Вича и Кривача, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине гучке, у срезу драгачевском, окр. чачанском, и образују општину вичку.

да се село Николичево, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине вражогрначке, у срезу зајечарском, округу тимочком, и образује општину под називом: општина николичевска.

да се варошица Гроцка, села Заклопача и Брестовик, могу раздвојити од општине грочанске и варошица Гроцка образовати засебну општину грочанску, село Заклопача заклопачку и село Брестови, брестовичку.

да се села: Јабланица и Шогол, по изјављеној жељи својих становника, одвоје

од општине купачке, у срезу расинском, округа крушевачког, а село Витановац од општине степошке, у истом срезу и округу, и да образују за себе општину, под називом: општина витановачка.

да се село Мала Каменица, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине михаиловачке, у срезу брзопаланачком, округа крајинског, и образује за себе општину под називом: општина мало-каменичка.

да се села: Кишевац, Миљковац, Драјинац, Варош, Мечији До, и Палилула, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од опште нишевачке, у срезу сврљишском, окр. нишког, и образују засебне општине и то: село Нишевац општину нишевачку, села Миљковац и Драјинац општину под називом: општина драјинска, и села: Варош, Мечији До и Палилула засебну општину под називом: варошка.

да се село Трнавац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине рготинске, у срезу зајечарском, округу тимочком, и образује засебну општину под називом: општина трнавачка.

да се село Ђурково, по изјављеној жељи, њихових становника, одвоји од општине мајиловачке, а село Поповац од општине затоњске, у срезу рамском, округа пожаревачког, па да образују засебну општину под називом: општина ђураковачка.

да се села: Доња и Горња Крњина, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине стрижевачке, у срезу лужничком, округа пиротског, и образују за себе општину под називом: горњо-крњинска.

да се село Дражевац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине коунатичке, срезу посавском, округа београдског, и образује за себе општину под називом: општина дражевацка.

да се села: Севојна, Крчагово, Подпеће, Поточање, Злакусе и Горјан, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине севојничке, у срезу и округу ужичком, и прва два села да образују засебну општину севојничку а друга четири потпећску.

да се села: Стењевац, Дориште, Жидиље, Језеро, Ковачевац, Ресавица, Поповњак и Пањевац, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине стењевачке, у срезу деспотовачком, округа моравског, а село Липовица од општине стрмоленске, и прва два да образују општину под називом: „општина стењевачка“, треће општину под називом: „општина жидиљска“, четврто и пето општину под називом: „општина језерска“, шесто и седмо општину под називом: „општина ресавичка“, и последња два општину под називом: „општина пањевачка“.

да се села: Неваде, Велереч и Сврачковци, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине мајданске, у срезу таквском, округа рудничког, и образују за себе општину под називом: општина сврачковачка.

да се село Камен Дол, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине пударачке, у срезу грочанском, у окр. београдском, и образује за себе општину под називом: општина камендолска.

Да се село Ломница, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине милевске, среза деспотовачког, окр. моравског и образује за себе општину под називом: општина ломничка.

да се село Барич, по изјављеној жељи својих становника, може раздвојити од општине миљевачке, у срезу голубачком, окр. пожаревачком, и образовати засебну општину под називом: општина баричка.

да се село Мрчковац може раздвојити од општине клењске и образовати засебну општину мрчковачку.

да се село Брасина, по изјављеној жељи својих становника, може раздвојити од општине ковиљачке, у срезу јадранском, окр. подринском, и образовати засебну општину: брасинску.

да се села Трмчар, Сеземча и Слатина, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине ломничке, у срезу расинском, округа крушевачког, а село Модрица од општине парановачке, у истом срезу и округу, и образују засебну општину под називом: општина трмчарска.

да се село Алин Поток, по изјављеној жељи својих грађана, издвоји од општине чајетинске, у срезу златиборском, округа ужичког, а село Рожанство од општине сирогојске и образују засебну општину под називом: општина рожанска.

да се села: Јездина и Лозница, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине паковраћке, у срезу трнавском округа чачанског, и образују за себе општину под називом општина јездинска.

да се села: Глоговац, Драгомировац, Дубока, Мали Поповић и Исаково, по изјављеној жељи својих становника, могу раздвојити од општине глоговачке, у срезу деспотовачком, округу моравском, и прва два села образовати засебну општину под називом: глоговачка; друга два под називом: дубочка; а последње под називом: исаковачка.

да се село Пожежена, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине кушићке у срезу рамском окр. пожаревачког и образује општину: пожежку.

да се села Врело, Палиграц, Веле-Поље, Горња Трнава, Доња Трнава, Држевац и Доња Топоница, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине велепољске, у срезу алексиначком, округа нишког, и прва четири села образују засебну општину под називом: веле-пољска, а друга три засебну општину под називом: општина доњо-трнавска.

да се села Рујишка и Црни Кал, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине ражањске, у срезу ражањском, округа крушевачког, и образују за себе општину под називом: општина рујишка.

да се село Влизнак и зеселак Медвеђица, у срезу хомољском, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине близначке и образују засебну општину под називом општина близначка.

да се села: Драгосињци и Метикош, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине врпске, у срезу жичком, округа чачанског, и образују за себе општину под називом: општина драгосињачка.

да се села: Ново-Село, Рсовци, Гач и Липова, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине врњачке, у срезу трстеничком, округа крушевачког, и образују за себе општину под називом: »општина ново-селска«.

да се села: Јасиково и Лесково могу раздвојити од општине влаодске и образовати засебну општину јасиковачку.

да се село Равње, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине засавичке, у срезу мачванском, окр. подринског, и образује за себе општину под називом: општина равањска.

да се село Милушинац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине селачке, у срезу бањском, округа нишког, и образује за себе општину под именом: општина милушиначка.

да се села Ротовић, Пекчаница, Дедојевац, и Лопатница, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине: врдилске и коларевске, у срезу жичком, округа чачанског, и образују за себе општину под називом: општина рођевачка.

да се село Шљивица, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине чајетинске, у срезу златиборском, округа ужичког, и образује за себе општину шљивовичку.

да се село Семеђево, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине јабланичке, у срезу златиборском, округа ужичког и образује за себе општину под називом: општина семегњевачка.

да се село Вел. Црљени, у срезу колубарском, округа београдског, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине врелачке, и образује засебну општину под називом општина вел. црљенска.

да се села: Паун, Мрчић, Шушок и Ђурђевац, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине рајковићске, у срезу колубарском, округу ваљевском, и образују засебну општину под називом: општина паунска.

да се село Рутевац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине делиградске, у срезу алексиначком, округа нишког, и образује за себе општину: рутевачку.

да се село Триброд, по изјављеној жељи својих становника, може раздвојити од општине кусићске, у срезу рамском, округа пожаревачког и образовати засебну општину под називом: општина трибродска.

да се села: Лужане, Назрина, Сублина и Бујлир, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине тешишке, у срезу моравском, округа нишког, и образују за себе општину под називом: општина лужанска.

да се село Дреновац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине сикиричке, среза параћинског, окр. моравског, и образује за себе општину под називом: општина дреновачка.

да се села: Краљево и Вакуп, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине бабовишке, у срезу алексиначком, округа нишког, и образују за себе општину краљевачку.

да се села: Врановац и Горњи Рачник, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине багрданске, у срезу белчићком, округа моравског, и да образују за себе општину под називом: општина брановачка.

да се село Рсавци, по изјављеној жељи својих становника, може раздвојити од општине високо-ржанске, у срезу нишавском, окр. пиротском, и образовати засебну општину рсавачку.

да се село Мишар, Јеленче и М. Врањска, по изјављеној жељи својих становника одвоје од општине оридске, у срезу поцерском, округа подринског, и образују за себе општину под називом: мишарска.

да се село Тишевац, у срезу моравском, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине миријевске и образује засебну општину под називом: општина тишевачка.

да се села: Горња и Доња Коритница, Дивљани и Ореовац, по изјављеној жељи својих становника, могу раздвојити од општине мокрањске, у срезу белопаланачком, округу пиротском, и образовати засебну општину под називом: општина доњо-коритничка.

да се село Борак, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине лесковачке, а село Шиљаковац од општине бањевачке, у срезу посавском, окр. београдског, на да образују за себе општину под називом: општина борачка.

да се село Витаница, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине вел. поповићске, среза деспотовачког, окр. моравског, и образује за себе општину под називом: општина витаначка.

да се село Бајевац може раздвојити од општине бајевачке и образовати засебну општину бајевачку.

да се село Краљевац, у срезу кључком, округа крајинског, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине подвршке и образује засебну општину под називом: општина краљевачка.

да се села: Беоци, Брвеница, Бољевац, Побрђе и Бела Стена, по изјављеној жељи својих становника, могу раздвојити од општине брвеничке, у срезу студеничком, округу чачанском, и прва два образовати засебну општину под називом општина беочка, а остала три општину под називом општина бољевачка.

да се села Балинац и Дрвник могу раздвојити од општине радичевачке и село Старо Корито од општине трговишке и образовати засебну општину балиначку.

да се села: Вапа и Балуга, по изјављеној жељи својих становника, а село Заблаће од општине жежевичке, у срезу трнавском, округа чачанског, и да образују за себе општину под називом: општина заблаћска.

да се село Чокешина, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине новоселске, у срезу јадранском, округа подринског, и образује за себе општину под називом општина чокешинска.

да се села Вича и Кривача, по изјављеној жељи њихових становника, одвоје од општине гучке, у срезу драгачевском, ок-

руга чачанског, и образују засебну општину под називом: општина вичка.

да се село Близак и заселак Медвеђица, у срезу хомољском, округа пожаревачког, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине близначке и образују засебну општину под називом општина близначка.

да се село Вел. Каменица, у срезу кључком, округа крајинског, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине подвршке и образује засебну општину, под називом: општина велико-каменичка.

да се село Дубље, по изјављеној жељи својих становника одвоји од општине црксеначке, среза ресавског, окр. моравског и образује за себе општину под називом »општина дубљанска«.

да се села Зеленик, Душманик и Вуковић, по изјављеној жељи својих становника, могу раздвојити од општине кленске, у срезу голубачком, округу пожаревачком, и образовати засебну општину под називом зеленичка.

да се село Кнез-Село, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине горњо-матејевачке у срезу нишког, окр. нишког и образује засебну општину под називом општина кнез-селска.

да се село Орешац, по изјављеној жељи својих становника, одвоји од општине васиљевачке, а село Ргоште од општине жлнске, у срезу заглавском, округа тимочког, и образују за себе општину под називом: општина ргошка.

да се села Тавник, Цветке, Лађевци и Обрве по изјављеној жељи својих становника могу раздвојити од општине тавничке у срезу љубићском, округу рудничком, и прво село образовати засебну општину под називом: општина тавничка, друго под називом: цветачка, последња два под називом: општина лађевачка.

да се села: Крушевица, Матаруге, Земчане, Готовац, Рибица, Ковачи, Кованлук, Каменица, Мељаница и Брезна, по изјављеној жељи својих становника, одвоје од општине жичке, у срезу жичком, округа чачанског, и прва четири образују за себе општину жичку; друга три рибиичку, а последња три каменичку.

да се село Малајница, по изјављеној жељи својих становника, може раздвојити од општине јасеничке, у срезу брзо-паланачком, округу крајинском и образовати засебну општину под називом, општина »малајничка«.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 42952, 4. јуна 1903. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I. на предлог Министра унутрашњих дела решено је:

да се Чедомиру Поповићу, начелнику прве класе среза зајечарског, уважи оставка, коју је на државну службу поднео.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 13341 14. јуна, 1903. год. у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петар I., на предлог Министра унутрашњих дела решено је:

да се Алекси Жујевићу, писару прве класе срездобричког, уважи оставка, коју је на државну службу поднео.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, ПМ 13340 14. јуна, 1903. год. у Београду.

Његово Величанство Краљ Петар I., благоволео је на предлог Министра унутрашњих дела, поставити и то:

Указом од 21. јуна 1903. године.

за секретара четврте класе полицијског одељења Министарства унутрашњих дела, Миленка Чабрића, архивара Народне Скупштине, у рангу секретара Министарства четврте класе, по потреби службе.

за лекара среза мачванског, округа подринског, д-р Живана Јашића, лекара срезова: заглавског и тимочког, округа тимочког, по молби;

за лекара срезова: заглавског и тимочког, округа тимочког, са седиштем у Књажевцу, д-р Димитрија Мицића, лекара среза жичког, округа чачанског, по потреби службе;

за лекара среза жичког, округа чачанског, д-р Димитрија Антића, лекара среза посавског, округа ваљевског, по потреби службе;

за лекара среза посавског, округа ваљевског, д-р Мишу Михаиловића, лекара среза мачванског, округа подринског, по молби;

за лекара среза љубињског, округа рудничког, Драгишу Лазаревића, лекара среза студеничког, округа чачанског, по молби; за лекара среза студеничког, округа чачанског, д-р Владимира Поповића, доктора целокупног лекарства и бив. држав. питомца; и

за лекара среза звишког, округа пожаревачког, д-р Михаила М. Дуњића, доктора, целокупног лекарства и бив. држав. питомца.

Указом од 21. јуна 1903. године решено је:

да се Петар Рад. Николић, секретар прве класе полицијског одељења Министарства унутрашњих дела, на основу тач. 2. §. 69. закона о чиновницима грађанског реда, стави у стање покоја, с пензијом, која му по годинама службе припада.

РАСПИСИ

Свима окупним начелствима

I.

Да би се наређени избори општинских часника извршили у целој земљи правилно и строго по закону наређујем: да се свуда смене општински председници, кметови и одборници, где их и у колико има, који су на та места доведени државном влашћу после извршеног државног удара од 24. марта ове године, на у дужност уведу председници, кметови и одборници, који су непосредно пред тим чином били на општинској управи.

Под овим овако уведеним у дужност општинским управама од пре 24. марта ове године, извршиће се општински избори, који су већ наређени и за које су дани избора одређени. Те управе ће вршити дужност до коначно решених избора нових општинских управа.

Овако ће се поступити и у оним општинама, где би наређени избори већ били извршени, кад ова моја наредба тамо стигне. У мом случају одмах ће се наредити у тим општинама нови избори.

Ову моју наредбу начелство ће извршити у подручном му округу одмах, како би се ток избора општинских могао без прекидања извршити.

ПМ 13.442
16. јуна 1903 год.
у Београду

Министар
унутрашњих дела,
Стој. М. Протић с. р.

II.

Сазнајем, да су неке власти погрешно разумеле моју наредбу да не треба сувише кратке рокове за избор општинских часника остављати, па су ишле и преко најдужега рока одређеног првим ставом чл. 36. закона.

За то понављам: избор се мора одредити одмах где још није одређен, а у року најдуже од 15 дана, од дана кад је наређен, и извршити, као што прописује члан 36. закона о општинама.

ПМ 13451
16. јуна 1903. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Стој. М. Протић с. р.

Свима окупним начелствима

У данашњем броју »Српских Новина« обнародован је закон о општинама од 21. Марта 1902. године који је враћен у живот уставом од 5. Јуна ове године.

Како се овај закон неће сада понова прештампавати у књиге, због тога, што га све власти већ имају, а има га у довољној количини и у Министарству, то сматрам за потребно скренути пажњу начелства на чланове 10. и 30. истог закона који су измењени и допуњени члановима 163. и 165. новог устава. Тако, сада, по члану 163. устава: »право гласања при општинским и окупним изборима има сваки српски грађанин, члан дотичне општине или округа, који, уз друге законске услове, плаћа држави 15. динара непосредне порезе на годину, рачунајући ту и стални државни прирез.

»Задругари који су навршили 21. годину, имају право бирања, ма колику непосредну порезу плаћали.«

А, по члану 165. устава, »нова се општина не може створити, нити се обим општине може мењати, без одобрења законодавне власти.« (Ово се односи на груписање или разгруписавање општина, о чему је, до 5. Јуна ове године, према чл. 10. зак. о општинама, могао решавати државни Савет и Министар унутрашњих дела.)

Ако би где било случајева, да поједина села или општине желе да се групишу или разгрупишу, онда, нека надлежне власти, у таквим случајевима одмах ураде све шта треба по закону о општинама, па формулисале предлоге о томе, са дотичним актима, нека начелство, са својим мишљењем, доставља одмах мени, како би ја по тим предметима, могао благовремено спремити потребне предлоге за Народну Скупштину.

Препоручујем начелству да све ово одмах обнародује и саопшти и свима средним и општинским властима у своме округу, ради знања и управљања.

ПМ 13.573.
17. јуна 1903 год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Стој. М. Протић с. р.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ ДЕО

ПРАВО НА СМРТ

Написао Енрико Фери проф. универзитета у Риму.

2

Старо философско разликовање између права урођених и неутуђивих и права стечених и отуђивих не може више опстати наспрам правне социологије. Свако је право урођено, јер му је корен у условима опстанка појединца и целога друштва, и у исти мах и стечено, јер свако признато право, као н. пр. право на личну слободу, које је скорашње, само је последица вековне борбе појединаца против целине. На тај начин »правна тековина,« за коју правна философи тврде, да је за свакога појединца већ потпуна и завршена, т. ј. да јој се нема више шта додати, напротив непрестанно расте и множи се, и сутрашњи човек имаће много више права од данашњег, као што их исто тако данашњи човек има много више од јучерањег.

»Право на рад« на пример, т. ј. право да човек не умре од глади, кад само радом може доћи до хлеба, не признају садања законодавства; али питање о бескућницима, који не могу да добију рада, постаје све критичније, и њима покренута јавна свест све се више показује склона да призна, да сваки човек има не само право на рад, него да је дужан и да ради, да би могао живети.

Из тога излази, да нема никаква стварна ослонаца, једини озбиљни разлог, који би се против права на смрт могао навести тај је: да је право на живот урођено и за то неутуђиво, и са којим се не може лично како било располагати, јер је сваки човек обавезан да свој живот посвети породици и друштву, којима међутим он припада и аковије тражио да на свет дође.

Понајпре логична последица тога разлога била би кажњавање самоубиства, што постаје све више и више морална немогућност.

С друге стране, ја додајем да човек има права и дужности само онда, кад живи у друштву.

Робинзон Кресе нема ни права ни дужности, јер се они појављују у исто доба и нераздвојно само онда, кад човек није сам, већ се поред њега налази још једно или више других лица. То ће рећи, да човек има права и дужности само у онолико, у колико он живи у друштву; али, ако он напусти извесну заједницу (исељавање) или и сам овај леги свет (самоубиство), он нема више права ни дужности.

Живети у друштву јесте претходни и основни услов свију човечјих дужности према заједници. Докле човек у њему остаје, дотле се мора покоравати условима опстанка заједнице; али, ако он воли да напусти друштво, онда његовим одласком сасвим престаје и његово учешће у друштвеном животу и у користима и штети, које отуд долазе.

Право иступања из друштва стечено је ту недавно приликом задобијања слободе исељавање, и за — њ се према предрасуди, да сила једног народа лежи једино у броју његових поданика, све до почетка 19-ог века није хтело знати.

Право на одлазак са овога света, које је већ признато скоро свуда у случају самоубиства, треба да се призна и у случају самоубиства извршеног уз припомоћ другог, па чак и у случају убиства са пристанком жртве.

Ја нисам заиста никада разумео зашто се мора правити тако огромна разлика између случаја самоубиства извршеног уз припомоћ другог (што кривични закони увек благо кажњавају) и случаја убиства са пристанком жртве, који је случај предвиђен нарочитом одредбом само у Шпанији, Португалији, Угарској и Холандији, а у другим земљама сматра се као обичан облик насилног па и самог мучког убиства.

Међутим примери, које сам изнео у почетку овог покушаја, показују, да нема никакве моралне разлике између оног, који самоубици даје средства да се убије, која иначе он не би могао набавити, и онога, који убија човека, који сам нема физичке или психичке снаге да се убије.

И народна је свест са мном, јер ми видимо, да ако у овим случајевима судије и осуде, примењујући или тумачећи строго писани закон, поротници напротив ослобађавају готово увек, а нарочито у кривицама против љубавника, који је надживео убиство драгане, извршено са њеним пристанком, као и одмах по том извршени грозничави покушај сопственог самоубиства.

Двоје несретних љубавника реше се да заједно умру.

Ако их смрт однесе, обоје, заједно, правда човечја нема ту шта да ради.

Али, ако се једном од њих деси несрећа да надживи, ево шта тврде обична теорија и законодавства више земаља, и ево до каквих бесмислених и неморалних закључака она долазе.

Ако је двогубо самоубиство извршено једновременом радњом сваког лица, н. пр. ако обоје скоче заједно у реку, надживело не треба казнити, јер његова је кривица једино та, што није успео у покушаном самоубиству.

Или пак, двоје љубавника реше, да један набави другом средство да се убије,

пружајући му оружје или отров, и тада би овај, ако случајно надживи, требало да буде осуђен због саучешћа у самоубиству другог са блажијом казном: н. пр. од 3 до 9 година робије, према италијанском кривичном закону.

Или пак, двоје љубавника реше, да он њу убије, а да се за тим он сам убије, и тада овај, ако надживи, требало би да буде осуђен као мучки убица (пошто је убио са предумишљајем), т. ј. према италијанском закону на вечиту робију, или бар као убице од 18 до 21 године робије.

Њега би требало, дакле, осудити на исту казну као и онога, који мучки убија због крађе, или у сваком случају као оног, који убија своју жртву против њене воље! И све то, кад нам психолошка студија ових страсних случајева показује, да је разлика у начину извршења овог или оног двогубог самоубиства сасвим случајна и нема никакве везе са моралношћу или неморалношћу, добротом или поквареношћу надживелог!

То су психичне и страсне буре, које не улазе у податке психологије обичних злочинаца.

Ја ипак тврдим, да ако човек има право на смрт — а то се признаје, кад се више не казни самоубиство — он има такође право да пристане, да га други убије; и према томе онај, који му помаже да се убије, или чак који га убије по пристанку и на молбу, не подлежи казни.

Међутим овој моралној и правној теорији, која стоји очевидно у вези са новим сазнањем, које се данас има о човечијем животу, треба додати последњу напомену, да би била потпунија и боље одговарала подацима психологије и психопатологије самоубиства и двогубог самоубиства.

Хоћу да кажем, да, кад се посматра дело не више онога, који пристаје да буде убијен, већ онога, који му је помагао да умре, треба водити рачуна о побудама, које су овога на то нагнале.

Свако за себе узето људско дело није са моралне стране ни добро ни зло: убити човека може бити кажњиво или не, према побудама, које одлучују онога, који убија, н. пр. освета или нужна одбрана. Тако исто, неко дело, по изгледу добротворно, може бити неморално, ако су му побуде неморалне.

Тако, да и у случају обичног помагања у самоубиству, блажија казна, без разлике досуђивања, јесте бесмислена, или зато што је недовољна или што је претерана. Она се креће између најблажије и најстроже казне, она је тако рећи равна, где се с обе стране попусти, и зато значајна онолико исто колико и војнички шињели једне и исте мере, који су врло дугачки за мале а врло кратки за велике војнике.

Ако онај, ко помаже у самоубиству, чини то из неморалних или кажњивих побуда, као што су мржња, освета, лакомост за туђим имањем, онда је он мучки убица (убица, који се при убијању послужно преваром у место силом), и тада дотична блажија казна није одмерена ни према величини његовог злочина, нити пак према друштву и човечанству непријатељски расположеној личности.

Али, ако напротив онај, ко убија, чини то не само са пристанком жртве и на њену молбу, већ и са моралних и човечанских побуда (као што су сажаљење, пријатељство, љубав), тада је право жртве, да се може сама убити или допустити да је убију, у складу са благотворном намером извршиоца убиства — који није непријатељ друштвенога реда. И тада и морална и закона пресуда, по његовом делу треба да га ослободи, и поступак му одобри, успркос нашим појмовима у том погледу, појмовима, које нам је натурао један колико давнашњи толико и ограничени морал.

Једно сензационо дело (убиство) у Кенигсбергу

Јавно мњење у Немачкој, узбуђено процесом студента Фишера* још се није било умирило од тога, кад је било по ново узнемирено страшним злочиним извршеним у Кенигсбергу, при таквим условима који доказују неку префињеност у начинима вршења, који показују значајну хладнокрвност и неосетљивост убице.

Убиство то, које је извршено пре годину дана, откривено је тек скоро. Пре године дана нестало је из Кенигсберга жене неког механичара, Адолфа Бека. По речима њеног мужа она је отишла да путује, али се још није кући вратила; и он је то умео тако лепо да објасни, да је са свим растурио сумње, које су се биле подигле против њега. Пошто је прошло неко време после нестанка жене, Бек промени квартиру и пресели се код госпође Меербах. При сељењу остави он у старом квартиру, у подруму велики дрвени сандук, као да су у њему инструменти, пошто у новоме квартиру није било за њега места. Својим односима према новој домаћици Бек је поново дао повода да се говори да његова жена не путује, него да је умрла и то насилном смрћу.

Та су казивања најпосле дошла и до ушију полиције и она се реши да прегледа дрвени сандук, који је изгледао сумњив и то не на празно. Кад су отворили дрвени сандук, у њему су нашли други од цинка, херметички затворен. Кад су и њега пробушили одмах се осетиво задах трулежи и пошто се по њему познало да је у сандуку мртвачко тело, то га пошљу у анатомски завод. Кад су тамо отворили сандук нађу у њему труп жене, у којој по оделу и по другим знацима познаду несталу госпођу Бек. Пошто су на врату од трупа видели конопац, то је било утврђено мишљење да је Бек удавио жену.

А Бек, узбуђен тим што је чуо да се говори, успе да се сакрије.

После претходног испитивања добивени су ови податци: Бек је се оженио 1899 године, али је рђаво живео са женом, те сина, који је рођен ту, мало пре тога однесе својој баби, с материне стране. Још од маја месеца 1900 године Бек је гледао пошто по то да се одвоји од жене. При

*) Види чланак у «Полицијском Гласнику» од ове год. «Философи пред судом јавног мњења Бр. 20».

крају јуна он изјави да је добио zgodније место у Витенбергу. Тада Бек спакује намештај и пошаље га тасту а жену одведе матери у Берлин. Али у место да иде у Витенберг, Бек се врати натраг у Кенигсберг. Тек у јулу месецу г-ђа Бек дозна за то и дође на један дан у Кенигсберг код мужа. Они се тада помире и Бек обећа жени да ће поново заједно живети. На основу тог обећања г-ђа Бек врати се мужу у почетку августа и онда је и извршено то зло дело. Са каквом је хладнокрвношћу и размишљеношћу радио убица, види се по томе, што је он, на три недеље пре повратка жене, поручио и дрвени и цинкани сандук, у које ће једног дана метнути мртво трло несрећне жене. Столар који је радио дрвени сандук и мајстер који је израдио цинкани сандук, били су саслушани и из њихових исказа видело се да нико други није кривац него Бек.

После убиства Бек метне тело у цинкани сандук и сам га затвори, чак је наћен и комад олова, који му је послужио за то; за тим је сам гвозденим клинцима заковао дрвени сандук.

Г-ђа Меербах, удовица једног трговца, играла је, у целој тој страшној трагедији, доста необичну и двосмислену улогу. Њој је већ 38 година; она је много старија од Бека и мати је троје деце, од којих најстаријем сину има већ 18 година. При том она ни из далека није лепа и потпуно је увела жена, док је покојна Бек била млада, лепушката жена. Кад је у средини августа 1900 год. нестало из Кенигсберга г-ђе Бек, суседи су још тада изјављивали своје мишљење да ту нису чиста посла и јаве о томе полицији, али Бек је тврдио да је његова жена отишла у Данциг и тај исказ потврдила је данцишка полиција: о доласку г-ђе Бек у Данциг јављено је било полицији. Као што се сад увидело и како су у томе познали г-ђу Меербах — која је ишла, по жељи Бека, у Данциг, и сваке друге две недеље тамо је пробивила под именом г-ђе Бек и шта више предала је тамошњем суду молбу за развод с мужем и тим је за дуго време разбијала сваку сумњу. Како у Данцигу тако и у Кенигсбергу Бек и Меербах издавали су се за мужа и жену. Да би учинили крај причањима суседа они су одиграли комедију венчања (али нису отишли у цркву него у кафану) и врате се кући као новобрачни.

Лукаво понашање Беково навело је полицију на заблуду. Кад је у јесен 1900 г. по молби старог оца г-ђе Бек, који је био узнемирен због тога што је нема, полиција поново саслушавала Бека, он је хладнокрвно доказивао да се његова жена налази у Данцигу и изнео је документа: сведоцбу полиције о доласку у Данциг г-ђе Бек, изјаву државног судије да је г-ђа Бек поднела молбу за развод брака итд. Родитељима своје убијене жене он је писао: да се је он оженио њом по објави у новинама; даље, као што се видело из даљих испитивања, он је писао да не само што се његова жена налази у Данцигу, него и да је ушла у љубавну везу. Г-ђа Меербах, која је ишла у Данциг, као што смо горе рекли, сваке две недеље, узимала је другу мебелирану собу под именом жене механичара Беке и сваки пут је о томе извешта-

вала полицију. А својој газдарици у Данцигу, кад год је одлазила из Данцига, сваки пут јој је говорила да иде да се види са пријатељем својим, капетаном једног брода који крстари између Данцига, Кенигсберга и Тилзита, тако да кад је брат убијене г-ђе Бек дошао сам у Данциг да распита о својој сестри, то му је газдарица могла саопштити све појединости о борављењу лажне сестре и о њеном начину живота у Данцигу. Наравно да је таква комедија и учинила да је читаво пола године тајужасни злочин остао неоткривен.

Бек је висок, леп човек од тридесет година и веома је се допадао женама. Г-ђу Меербах ухапсили су први дан Ускрса и после саслушања одвели су је у тамницу. Она је признала комедију коју је играла у Данцигу, али одриче не само свако суделовање у убиству него и то да је она о њему знала. А Бек сам није давао никаква гласа од 22. марта. Тога дана он је писао газдарици оног квартира где је се чувао кобни сандук, једно дугачко писмо, у коме је се жалио на своје околности и помињао сандук.

Полиција је разаслала свуд наредбу да се злочинац ухапси означивши његов изглед и шта више одредила је и награду ономе који га ухвати, али за то време Бек је свршио са собом; он је се убио у Франкфурту на Мајни. Још од 22. марта Бек је се налазио у Франкфурту на Мајни, где је живео под именом Милбах у Аугсбуршкој гостионици. Види се да г-ђа Бек није говорила истину, изјављујући пошто су је ухапсили, да је њој непознато у коме је месту Бек. Још оног дана кад су је ухапсили, првог дана Ускрса, она је добила телеграм са потписом „Милбах“, у коме се она позива молбом да пошаље новаца на то име у Франкфурт на Мајни, у поменути хотел. А сутра дан она је добила и писмо од Бека. Као што се види Бек је и раније намеравао то и шта више говорио је да ће се он у најгорем случају убити. Сви су знали да је он још у Кенигсбергу дан и ноћ носио уза се револвер и прва реч г-ђе Меербах кад су је хапсили, била је: — ако он мене љуби, то ће се он убити.

Пре него што ће се убити Бек је написао ово писмо уредништву кенигсбершких „Хартунгових новина“: „Напомене у новинама које сам данас прочитао, побуђују ме да се обратим вама овим редовима; заједно с тим ја сам тамошњем председнику суда послао подробен извештај о побудама мојега поступка и о томе како је он извршен. Ја сам молио да тај мој извештај буде штампан без скраћивања, што ће без сумње бити учињено у вашим новинама. За мене је савршено непојмљиво за што је иследни судија нашао за потребно да ухапси г-ђу Меербах. Никако не могу да разумем да једну жену, која је била тако неразумљива да је једном злочинцу поверила и жртвовала своју част и имање, да такву жену, која је све то учинила из љубави, још при том и хапсе.

„Кроз један сат ја ћу се већ убити (кад добијете ове редове ви ћете већ о томе знати). Ја сам убио не женску, не жену, него једно чудовиште, једну аждају и за то у последњем часу мога живота нисам

осетио никакву грижу савести. С поштовањем Адолф Бек.“

Заједно с тим писмом редакцији Бек је послао отворено писмо једном пријатељу механичару, у коме, извештавајући га тако исто о намери да се убије, упоређује себе са светим Ђорђем, који је убио аждају. Разлика је само у томе, што светог Ђорђа славе а на њега пазе и гоне га.

Чудновато да се у берлинским новинама писали чланци, у којима се симпатисало убици. У њима се тврдило да је у свему крива жена, да је она имала одвратан карактер, да је била морфиноманка, да је тровала свога мужа, и друге ствари.

Може бити да је све то и истина, али — убиство остаје убиство и само суд такве врсте узмуђује душу и савест људи, који још нису дошли до ступња надчовечности.

Сензационална парница због тровања у Њујорку

Велику је сензацију произвео у Њујорку процес адвоката Патрика, који је окривљен за тровање, и који је свршен осудом окривљенога. Патрик је дошао у Њујорк пре две године као адвокат фамилије Рајс у Тексасу, која је водила парницу са рођаком својим, милионаром Рајс који је живео у Њујорку.

Милионар Рајс, осамдесетогодишњи старац, велика тврдица, живео је у своје дому у 5-ој улици само с једним камердинером Џонсом, и умро је брзо за тим. Код његове смртне постеље био је Патрик, и он објави посмртно писмо тога милионара, у коме је он изразио жељу да његово тело буде спаљено.

Али власт не допусти спаљивање за то што су за то време почеле се јављати сумње што је Патрик пробао да добије новац по неким чековима Рајсовим. А зачуђеност је порасла, кад је Патрик одмах за тим објавио завештање Рајсово, у коме га овај одређује за наследника свога колосалног имања. После тога ухапсе Патрика и камердинера Џонса. Овај последњи призна да је по договору са Патриком дао отрова старцу Рајсу и да га је за тим умртвио хлороформом.

На процесу Џонс је изишао као сведок од стране окривљених и осим тога тврдио је да је Патрик фалсификовао завештање. Али како је Џонс падао у противречности и почео бркати своје исказе, а експерти су нашли да потпис Рајсов није фалсификован, то су сви држали да их порота неће окривити. Међутим она донесе пресуду да су криви.

Патрик се наравно жалио апелацији. Тако названа „жута“ штампа предложи му своје услуге и наштампа гневне нападе на прокурорску власт.

При том је Патрик умео да олакша себи затвор на врло оригиналан начин. Њему је испало за руком да обмане своју будну стражу, он се венча у хапсу са својом старом куварицом. По њујоршким законима за законитост брака довољна је писмена изјава обе стране. Патрик тајно добије своју изјаву већ написану и потпише је у оном тренутку, кад је стража окренула очи

од њега. Брак је нераскидив. А смер тога био је тај што је Патрик сваки дан могао се користити два сата посетом жене своје. Само мужу или жени даје се право на тако дугу посету код ухапшених.

Зашто су једног убицу не- праведно ослободили поротници

Читаоци се сећају непојмљивог оправдања од стране поротника, који су оправдали Мориса Мартена, убицу Алисе Аликс, које је узмутило не само француско јавно мњење.*) Новине су се узалуд старале да испитају побуде тога непојмљивог оправдања. У својој књизи „La Psychologie des fonles“ Густав Лебон посветио је једну главу психологији поротних судија у кривичним стварима „који — вели аутор, — показују собом одличан пример разнокарактерне гомиле, у које се налази покораване наговарањима, превлађивање несвесних осећања, слабу способност за расуђивање, уплив вођа итд.“ и прочитавши ту главу човек почне да појима узроке који су изазивали ту пресуду коју сви осуђују.

Поротници, као и свака гомила, бивају заслепљени свакима престижем. У својим „Успоменама“ бивши преседник суда Берар де Глеје, примећује да „име, рођење, велико богатство, заштита чувеног адвоката, чине велику заштиту окривљенима.

Међу тим бранилац Мориса Мартена био је Ханри Робер, адвокат великог имања, и ако у окривљенога није било ни високог рођења, ни знатне фамилије, ни великог богатства, за то се је он одликовао пријатном спољашњошћу. „Женскима је доста бити милоник — говори де Глеје — да би заслужио пажњу поротника. Да би човек спасао своју главу, треба да је она лепа.“

Поред тога човек, који, пошто је заборавио у срце своје љубазнице и силазећи са степеница, говори суседима који дотрчавају на вику жртве: — глупости! добија појетски ореол јунака, који делује на уображење. То није прост убица, прљави разбојник, који не заслужује никаква обзира. Осим тога Густав Лебон примећује: „Поротници неумољиви кад је реч о преступима, који се могу и њих тицати, на против они су врло милостиви према љубавним преступима. Какав било Маршандон (познати убица) који у вече једног дана убија једну стару даму, која се је од једанпут пробудила у оном тренутку, кад је он хтео да разбије сандук где су били новци — такав преступ грози опасношћу целом друштву. Он заслужује примерну казну и никакав Феликс Декори (знаменити адвокат) не може га одбранити. Али овде један лепушкаст младић убија кафешантанску играчицу. То није тако дело да би се човек морао ужасавати од њега. Поротници ретко одређују своје кћери за такву каријеру. Професија жртве, која тргује собом, обезбеђује некажњеност убице.“

Француски писац Морис Доне прича да је он слушао својим ушима, како је на престави „Сафо“ од Алфонса Доде-а једна дебела дама говорила своме сину, младом човеку, који је плакао од жалости за јунакињом „Баш си глуп, мене те жентурине ни мало не интересују.“ Вероватно је тако било и код поротника, који су оправдали Мориса Мартена, њих Алиса Аликс ни мало није интересовала.

Између осталог Густав Лебон примећује „није никакве потребе оратору да увери све чланове пороте; доста је да он само упливише на вође, а они ће већ попући за собом све остале.“

Ненормални људи

Један глувонем као убица

Убиство које је лане извршио у Белгији један глуво-неми, по ново је покренуло у штами питање о ненормалним људима и о ненормалној деци, и о потреби удалити такву децу из породица и васпитавати их у нарочитим заводима. Но прво да изнесемо ту драму, која је дала повод свима тим говорима.

Глувонем, по фамилији Годе, по занату кројач, хранио се је код породице Гардини, људи потпуно уредних. Породица се је састојала из оца и матере, људи већ доста у годинама и две кћери: Викторије од тридесет година и Марије, девојке од двадесет и три године, која је била тако исто глувонема као и Годе. Годе је уживао беспрекоран глас, био је примерног владања и врло омиљен у кући где је живео. Пошто је био врло чуваран, он је успео да да у штедионицу две хиљаде франака.

На несрећу Годе се заљуби у млађу девојку глувонему и понуди јој се. Али она није хтела ни да чује о удади за њега, и упорно му је одбијала своју руку, изговарајући се тим да она неће никако да се удаје. По томе питању између глувонемога и оца девојкиног настале крупна мимичка свађа, која се је свршила тим што је Годе бацио дрвену ципелу на главу свог домаћина. Али се на томе све и свршило. Свађа није имала никаквих других последица и обе стране као да су заборавиле о њој. Али од тога времена глувонем је постао суморан и замишљен. По неки пут би дизао руке небу, као да призива њега за сведока својих тајних патњи. Он као да је патио од маније гоњења. Али наједанпут га је нестало. Читава три дана нису га видели у породици Гардини и држали су да их је на свагда напустио. Али тако исто изненада, као што га је и нестало, он се поново појави и знацима објасни глувонемој девојци да је ишао у Брисел да се разгали, и да му је врло жао због тога. После тога ручао је, као и обично, и одмах је отишао у своју собу.

Друго јутро Годе сиђе у двориште, за тим се врати у кућу. Тада он извуче из џепа револвер и опали на матер која падне мртва. Старија девојка почне да бега, вичући за помоћ, а он испали два метка на млађу, коју је љубио, и смртно је рани. Међу тим дотрчи и отац чујући пуцањ и вику старије кћери. Он је ушао у сам онај тренутак кад је убица хтео да

бега. Међу њима настале борба и Годе, метком из револвера смртно рани и оца убијене девојке. Извршивши троструко убиство Годе се упути у радионицу, где је радио, али га газда радионице, не пусти у радионицу видећи да се он налази у стању крајњег узбуђења. После тога Годеа нестане. Две бригаде жандармерије узалуд су свуд тражиле га и распитивале о њему, али су већ сматрали да није жив, а после доста дугог времена нашли су његов труп у једном од градских канала. Извршивши своје страшно дело, убица је се утопио.

Као што је већ горе речено та страшна драма узбудила је јавно мњење и оживела питање о ненормалним људима, о тим несрећним људима, болесна мозга. Они су несрећни, нема спора, али нису и безопасни. Под упливом страсти, они лако — много лакше него здрави људи — постају убице, паликуће, краће казати преступници. Криминални летописи пуни су факата страшних, често необјашњивих, насиља, које су вршили ненормални људи над незаштићеним становницима. Таква је на пример историја о Ваше-у, који је специјално убијао пастирке у француској, кад је се скитао. Или онај идиот који видећи како кољу свињу, врати се својој кући и закоље служавку.

Какве мучне масли, какве дивље преставе живе у болесном мозгу ненормалних људи, као у тим глувонемим? Ко ће те казати. Бити осуђен на вечито ђутање, — за здраве људе у крајњој мери то представља велико искушење. Криминалисти тврде да у пенитенцијарном систему нема теже казне за осуђене.

Враћајући се ономе о чему смо и почели да говоримо да су ненормални људи штетни и за друштво и саме себе; нико не може поуздано тврдити да привидно тихи и безопасни ненормални дечко или одрастао човек не постане наједанпут крајње опасан за себе и за друге. И глувонем, без сумње, припадају ненормалним бићима, а ту долазе и слепи и бића са кржљавим развитком, или како их карактеришу: идиоти првог, другог и трећег ступња. И ето зашто су преко потребне нарочите школе и васпитни заводи за сваку групу ненормалне деце. Практички резултати специјалног васпитања ненормалне деце потпуно потврђују корист тих мера. Преко је потребно, пошто по то, удаљавати ненормалну децу из њихове обичне средине и из породице, не само за то што васпитање такве деце, при згодним за њих условима, какве имају у нарочитом заводу, користи њима, но и за то што њихово живљење у породици постаје штетно за здраву децу, за њихову браћу и сестре. Ништа није тако заразно као нервна растројства, епилепсија, које често траже ненормална реметана у људском организму. Рђав пример, ако и није намеран, има жалостан уплив на децу и научно је доказано да код деце бавају врло лако и често разбољевања из подражавања.

И тако школа, па школа — оншти лек од многих јада. Виктор Иго писао је „ко отвара школу, затвара тамницу“ — а француски философ Фуље вели „Што више буде школа, то ће мање бити тамница.“

*) Види чланак у 10 и 11 броју „Полицијског Гласника“ од ове године под насловом: „Последња реч кривичне антропологије“ стр. 79.

ПОУЧНО ЗАБАВНИ ДЕО

ИЗ МЕМОАРА Г. ГОРОНА

КРОЗА ЗЛОЧИН

(Свршетак)

16

Последње жртве Пранчиније

»Овај последњи, који је био у дубоком сну, пробуђен је од тамничког поднаредника.

»За тим, г. Бокесп, по што му је саопштио да му је одбачена жалба Касацији и молба за милост Председнику Републике, рекао му је:

»Пранчини, били сте до сад храбри; тренутак је да покажете да сте и даље такви остали«.

»Он је одговорио:

»Да, господине«, додајући:

»Чак ми нису допустили ни милост да се видим с мајком: то је једина милост коју сам тражио; знам да ћу невин умрети«.

»Док су га облачили, рекао је у исто време:

»Добро, хвала«, чувару који му је давао обућу.

»Запитан од г. Бокесна да ли жели остати на само са исповедником, одговорио је: »Не, хвала; нека исповедник чини своју дужност, ја ћу чинити своју.

»Тада су му рекли: »Пранчини, устаните«; и у истом тренутку, како су му чувари помагали да устане, дао је на знање да неће огледати да утече рекав: »О! будите без бриге!«

»Дошав у дворницу за припрему, у коју је дошао наглим и поузданим кораком, и док су му Деблер и његови помоћници везивали руке и ноге, рекао је:

»Желео сам само једну ствар: одгађање од тридесет дана које сам тражио у једном писму упућеном Председнику Републике. Он ми је то одбио! Велики је Бог! додао је. Пре могу сматрати за срећу што умирем него да сам добио помиловање и отишао на робију«.

»Тада, тражећи очима г. Тајлора који је био пред њим, упитао га је овим речима:

»Дела, г. Тајлоре, не кријте се. Употребили сте у мојој ствари сведоке који нису били истинити. Тешко ономе који је...«

»И није довршио своју реченицу.

»Умирем са својом невиношћу. Да сте проклети!«

Г. Тајлор одиста није имао среће. Он једини могао би поновити познату изреку Пранчинијеу: »Ни у колико нисам умешан у ту ствар«!

А Пранчини је њему упутио своју последњу клетву!

Као и многи други кривци, у последњој секунди, да би боље одржао присебност, да не би клонуо у улози у којој је хтео истрајати до краја, прикопчао се за једини истинити прекор који је могао упутити правосуђу. Он је неоспорно био крив, и, поред оног хвалисања у последњем часу, никоме ни на ум неће пасти мисао да је Пранчини био невин.

Па ипак је говорио истину тврдећи овако на подножју губилишта да су у ње-

говој ствари »употребили сведоке који нису били истинити«.

Само, ипак се варао у адреси кад је нападао г. Тајлора. Ево шта се у истини било догодило:

У току истраге, сазнали смо да је Пранчини, на сам дан злочина, улазио у једну кафану у предграђу Св. Хонорија и дуго говорио о троструком убијству у улици Монтењ. Нисмо мислили да је сведоџба газде и келнера који је служио Пранчинија била од потребе. Председник кривичног Суда одлучи о томе иначе, и по сили своје произвољне власти, нареди да се и они саслушају. Поред бесних протеста Пранчинијевих, они испричаше да је он у кафани саопштио све појединости о злочину пре но што су новине о њему говориле.

Тај двоструки исказ начини дубок утисак. А ја, који сам знао шта ми ваља мислити у том погледу, био сам у дворници кад су газда од кафане и његов момак саслушавани. Одјурих да известим г. Тајлора, и обојица наредисмо да дође агент који је вршио истрагу. Ми га позвасмо да све појединости искаже, и довољно уверени да су те сведоџбе биле нетачне, да су управо у оно време кад је Пранчини ушао у кафану многобројне вечерње новине већ биле изашле, изнесећи све појединости о злочину, одјурисмо генералном адвокату да га известимо.

Сутра дан, у своме говору, он признаде да те сведоџбе, по изгледу тако важне, у ствари нису биле од значаја, јер је нетачно било наведено време кад је Пранчини говорио.

Али та исправка није продрла до уха Пранчинијева. Дух му се беше задржао на оптужби.

Тај човек умро је храбро, као већина оних који су помрли од гилотине. Али све се још не беше свршило на ла ракетском тргу.

Њиме су се бавили и још кад је био мртав. Новине, које су доносиле колико потпуно толико и индискретно све појединости о секцији, читане су жудно од веће половине слабога пола.

Зар то није довољно да објасни како и за што цигани имају тако чудних успеха, док су толиким великим људима жене напичале рокове, као што је говорио Молијер?

Чисто би човек помислио да је Пранчини набацио неку злу судбину на све оне који су се, по дужности, морали бавити њиме.

Мало је још требало па да почини још жртва после своје смрти, и међу тим жртвама, у мал' и ја нисам био у првоме реду.

Сутра дан после погубљења Пранчинијева, разговарао сам са Росињолом који је био један од наших најбољих агенага, и у исто време један од њушкала, набављача реткости, који је помагао г. Масе-у да састави свој кривични музеј.

— Желео бих имати какву успомену од Пранчинија, рекох му.

— Будите без бриге, господине, одговори ми; имаћу нешто са свим особито.

Росињол, у кога можда није било са свим потпуна разумевања о побожну поштовању које се мора одавати мртвима, па ма они били и погубљени, акоји је, између оста-

лога, знао да су повезали једну књигу кожом од Кампија, рече у себи да је успомена, која ми је могла бити оно на што је убица највише полагао на свету кад је био жив... то јест његова кожа.

Споразумео се са једним момком из анатомске дворнице по имену Г... и набавио један комад коже са прсију.

У осталом, било је крајње време, једва да је што преостало; што би имало да докаже да кукавни Росињол није био једини коме је пала на ум та мрачна мисао.

После неколико дана, донео је три тобоца за карте, од беле коже, постављене плавом свилом.

За цело, нико ни помислити не би могао да су ти тобоци били начињени од људске коже; пре би сте рекли да је кожа од јагњета. Признајемо отворено да ми је ствар изгледала са свим оригинална и ако мало тужна, један од тобоца метух у своју фијоку и позвах Росињола да од осталог два примерка даде један г. Тајлору.

Г. Тајлор прими Росињола без особита одушевљења, али и не вичући много на обесвећење, и прими тобоца за карте, искривив се уз то мало у лицу, то исповедам, јер, у вече, рече ми пекако гађећи се:

— Да смешна поклона који нам је учинио Росињол!

— Доиста, рекох му, имате право.

За тим, ствар на томе беше застала.

Бејак заборавио тобоца на дну своје фијоке када, на један пут, изби један страшан скандал.

Услед утакмице двају лекара, једнога који је био помоћник и једнога који је радио у болници, овај последњи објави у *Lanterne-у* један сензациони чланак, причајући уз много појединости да се спекулисало на кожи Пранчинијевој и кривећи помоћника што је допустио ту спекулацију.

Помоћник одби...; истрага буде свечано отворена од стране г. Бруардела, дојена факултета.

Ми смо имали само да признамо своју погрешку. Г. Тајлор, Росињол и ја, одосмо и однесмо своја три тобоца г. Буше-у, генералном прокурору.

Тада се показа у париској штампи поштовање према лешинама убица о коме ни слутити нисам могао. Са свих страна, захтевало се да нас отпусте.

То је већ значило ићи сувише далеко, и духовити људи, као Аврелијан Шол, успротивише се томе, захтевајући, ако се већ ми морамо казнити, да се гоне тако исто и све владике које задржавају бутне кости од светаца и светитељки.

И, читаву недељу дана, водила се препирка о кожи Пранчинијевој.

Изгледа да је наша историја нарочито силно наљутила г. Спулера, који је тада био министар просвете.

У министарском савету, формално је захтевао наше отпуштање и судско гоњење... за обесвећење гробова! Г. Фалијер, код кога је било довољно духа и који је помишљао да ће у брзо избити на видик сва смешна страна те побожне индигнације, одлучи да се најпре против нас поведе обична истрага. По том ће се видети да ли да нас отпусте, ако будемо осуђени.

Буде, дакле, наименован истражни судија, био је то Левасер, један изврстан

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

човек, мало свечан, али врло површна духа.

Тада нађох за потребно да напишем и упутим г. Левасеру једно писмо које се почињало овако:

„Господине судија,

„Дужност поштена човека нагони ме да вам одмах у почетку саопштим да, ако у овој несрећној ствари има кривца тај сам кривац ја. И за то сву одговорност дужан сам примити на себе.“

За тим сам објашњавао да Росињол не би ни извео своју замисао, да сам му ја одмах изразио гнушање на његовој понуди, и да је г. Тајлор примио тоболац за карте који му је дао његов агент само да би урадио као и ја, да не би изгледао да не одобрава мој поступак.

Моји сукривци, рачунајући ту и Г..., онога момка из анатомске дворнице, не хотећи, баш као ни ја, играти улогу прекупаца лешева од заната, признадоше сасвим простодушно; истрага буде брзо закључена... одлуком да нема места стављању под суд.

Г. Грањон, у исто време, беше отишао министру и показао му колико би незгодно било жртвовати посмртним остатцима једног убице баш оне који су га довели до осуде.

„Пранчини је створио три жртве за време свога живота, рече префект г. Фалијеру; зар не налазите да је непотребно да ствара друге после своје смрти?“

Али хтело се дати задовољења јавном мњењу.

Закључак те узбудљиве ствари изведен је свечаношћу која је са свим подесна да нас узбуди.

Кривци беху сазвани у кабинет г. Левасера.

Тамо, судија наложи у камину једну велику ватру, ма да је био месец септембар, и, дохватајући машицама тобоце за карте, баца их у пламен.

Кад са свим изгореше, својим машицама, г. Левасер процара по пепелу... да не би ништа остало од мртвачких тоболаца!

У исто време, удеси један протокол који сви потписасмо и који, ако се добро сећам, беше овако састављен:

„Ми, Левасер, судија код сенскога Суда, констатијемо да смо, у присуству господи: Тајлора, шефа Безбедности, Горона, подшефа, Росињола, поднаредника у истој служби, Г..., служитеља из анатомске дворнице, спалили три тобоца за карте начињене од коже некаква Пранчинија, погубљена 31. августа ове године, на ла ракетском тргу.“

И то је било све.

Tiutamarre се постара да изведе морал из те ствари:

Ако вам је стало до вашег костура,
Немојте радити као Пранчини.
Боље вам је мрети на својој постељи,
Него цвокотати на ла Рокети.
Тело вам неће бити искасанљено
На комаде за рачун Безбедности.

Та је ствар ипак имала и један друкчији, жалоснији свршетак. Као и увек, на жалост, слабији, мањи, платио је за остале. Поред свих напора г. Тајлора и мојих, Г..., онај сиромашак, слуга у анатомској дворници, буде отпуштен од стране факултета.

Јадник је платио за све пређашње, садашње и будуће шефове Безбедности, који имају, или који ће имати манију за збиркама, и за све медицинаре који су, некада, по традицији, наручивали себи кутије за дуван од коже са женских груди, или су намештали на свој камин трофеје од бутних костију који уоквирују лобање.

Г..., можда од туге коју му је изазвало његово отпуштање, умре после неког времена.

Тај је у истини био посмртна жртва завођача — убице.

Зар сјајни доајен факултета не би боље учинио да је показао исту благост коју је показао полицијски префект? Он данас треба да зна да за све постоји један час, када се осећа потреба те благости.

Истина је да Корнелијус Херц, живљи но икад, не може да се срди на часног доајена што га је осудио на смрт.

ДРУШТВО ЗЛОЧИНАЦА

из мемоара М. Горона

Осим оних злочинаца, који сами раде, али који по кадшто извршује таква дела, да изазивају највеће узбуђење и ужас, налазе се у Паризу и организованих друштава злочинаца, која се таквом лакоћом врше свој посао у сред наше рафинисане цивилизације, као кад су пре неколико столећа беснила хајдучка друштва по шумама у околини Париза. Полиција, која је за време од 1 столећа ипак доста напредка учинила, волије да има посла са једним друштвом злочинаца него ли са једним усамљеним убицом, са једним инкосним, како се обично полицај изражава; а рекло би се, да је лакше једног убицу ухапсити, него ли пет или десет; но на против.

Пре је у изгледу, да ће суд бити или за дуго непознат, или ће и казна сасвим мимовићи ону индивидуу, која је усамљена, која нема какву метресу и која је доста ладнокрвна, па неће свој добит одмах да ужива, него чека доцније zgodно време.

Али ако се здруже две или три индивидуе за извршење каквог злочина, онда се може кладити, да ће један или други од њих бити доста брбљив па да се другом ком повери, а тиме открије и себе а и цело друштво.

Код мене је био случај, да сам се морао занимати са разноврсним друштвима злочинаца и морам признати, да су она узбудила у највећој мери моје љубопитство, јер осим њихове смелости, скриваху ови злочинци један извесан ступањ дивљаштва, које се ни замислити не може у нашем цивилизованом добу.

Око половине Марта месеца 1889. године, једне лепе ведре ноћи опази једна ноћна патрола на углу улице ди Поси ди Жур и В. Е., у близини утврђења четири човека, који ношаху једну тешку боцху. Стражари их појуре, а ови бацивши терет почеше бегати, но двојицу ухвате. Један од њих, после ужасног отпора, улучи прилику, да извуче револвер и избаци два метка, који се изгубише у шињелу стражаревом, па користећи се моменталном за-

буном стражара побеже; тако оста само један злочинац у рукама полицајца. Пошто га добро везаше одведоше га у полицијски биро.

Тамо он призна са највећом ладнокрвношћу, да је доиста лопов, да се зове Антоније Равел и да као дракслер живи у предграђу Белвињ. Полицијски комесар није био у стању да истинитост ових података потврди, већ затвори га и извести о томе државно одветништво.

Побацане ствари буду прегледане и нађоше веш, један сахат са шеталицом и наките. Цео вели беше маркиран са словима Д. Ш. У џеповима ухапшеног нађоше нож за склапање, чије сечиво показиваше трагове од крви.

Око 4 сахата полицијски комесар буде извештен, да је нађен један леш убијеног човека у кући господина Шабоа у улици Пусен бр. 10. То беше један баштован по имену Јулије Бурдон, чувар куће, чији се сопственик налазио у Ници.

Суседима је било чудно, што су прозори од куће остали затворени; узалуд су звонили на авлиска врата, па кад не добише одговор пређоше преко баштенског зида.

При уласку у кућу указа им се један ужасан призор. На гвозденом кревету, чији су чаршави били окрвављени, лежаше баштоанов леш; врат му беше пресечен и две грозне кржаве ране виђаху се у близини срца и трбуха. Лице му имађаше израз ужасног страха; очи беђаху разрогачене и на десном образу стајаше крвав траг од три прста.

Цела је кућа била похарана, намештај лежаше полућан; све фијоке испражњене. На столу од трипезарије још гораше једна свећа, у сред неколико винских флаша и чаша.

Кућа припадаше једном врло богатом поседиоцу, господару Шабоу, који, као што напоменусмо, борављеше у Ници са целом својом фамилијом. Полицијски се комесар одмах сетио, да украђени веш беше маркиран са именом г. Шабоа. Са истим словом беше маркирана и једна кржава сервијета, са којом су убице руке обрисале и оставили је. Очеvidно је, да је један од убица био ухапшени дрекслер и Вељвиња. И кад сам око 6 сахати у вече дошао са иследним судијом г. Гиљом и неколиким агентима, међу овима и са Разињолом, полицијски се комесар беше спремио, да са слуша назови Равела.

(Наставиће се)

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Ноћу, између 9. и 10. ов. м. непознато лице, извршило је крађу ствари Јовану Маринковићу, служитељу ресторатера жељезничке станице, на овај начин: из асталас крађивац је, пошто је обио катанац и отворио врата, украо два ножа, 4 асталаска чаршава, 12 финих столовских ракијских чашица, 8 обичних винских чаша, 4 стакла по 2 десилитра, 4 обичне чаше за воду, 2 десилитра и два стакла по $\frac{1}{2}$ литра. Сто се налазио у чекаоници III класе

железничке станице. Моле се све полициске власти, да крадљивца и покрађу живо потраже и нађене спроведу Управи града Београда с позивом на Бр. 18748.

Милан Гавриловић, из Помијаче, решењем прв. суда лозничког, од 7. Јуна Бр. 737, стављен је под поротни суд и притвор, зато што је извршио опасну крађу Панци Токићу из Варне, ноћу 28. фебруара 1899 год. по извршеном делу оптужени је побегом. Милан је стар 24 г., средњег је раста, косе жуто-плаве, очију црних, чела великог, образа кратких, носа обичног, наусница малих, без браде. Од одела имао је на себи: сељачку кошуљу, копоран од црног сукна, на глави шубару, а на ногама опанке. Моле се све полициске власти, да Милана живо потраже и нађеног спроведу првостепеном суду лозничком, с позивом на Бр. 2737. УБр. 19909.

Драгутин Стефановић, притвореник среза посавског на Умци, који одговара за више опасних крађа, побегао је из притвора. Он је родом из Барајева, стар 18 год., раста средњег, образа дугих, косе црне, у опште црне масти; од одела имао је на себи: гаће и кошуљу, поцепан гуњ, на глави шубару. Моле се све полициске власти, да Драгутина живо потраже и нађеног спроведу начел. ср. посавског на Умку, с позивом на Бр. 5680, УБр. 19546.

Ђорђе Наумовић, калфа поткивачки, осуђен је пресудом начелству округа крушевачког од 3. априла ове године Бр. 3545, са три дана затвора. Он има 28 година, стаса је средњег, косе плаве, обрва смеђих, образа округлих. Како се Ђорђе није могао до данас пронаћи, да се казна затвора над њим изврши, то се моле све полициске власти, да Ђорђа живо потраже и казну над њим изврше, и о извршењу извести начел. окр. крушевачког, с позивом на Бр. 5321, УБр. 19712.

Непознати крадљивци, ноћу 13. ов. месеца украли су са наше једну ждребицу Љубомиру Радосављевићу из Градца. Ждребица је стара 1 годину, длаке доратасте, на челу мало цваста без других знакова. Моле се све полициске власти, да крадљивца и покрађу живо потраже и нађене спроведу начел. окр. крагујевачког, с позивом на Бр. 10772. УБр. 19486.

Милић Стефановић, из Сирче, ср. жичког 10. о. м. побегао је испред спроводника, кад га је овај спроводио у Горњи Милановац да га преда команд. Х пешад. пука, на издржавање затвора. Милић има 26—27 година, средњег је раста, носав, црномањаст, бркова врло малих, косу носи велику; на лицу испод ока, стоји му као нека рана; од одела имао је на себи бело јакачко, на ногама опанке, а на глави шајкачу. Моле се све полициске власти, да Милића живо потраже и нађеног спроведу начел. среза жичког, с позивом на Бр. 7126, УБр. 18999.

ПРОГЛАШЕН ЗА ХАЈДУКА

Објавом начелства округа смедеревског од 22. маја ове године Бр. 4514., која је општапана у 118 броју „Српских Новина“, а на основу чл. 2. закона о хватању хајдука позвати су: **Марко — Мака Савић**, из Лозовика, и

Зејим Караџић, из Новог Пазара, да се у року од 15 дана, од дана кад је оглас у новинама штампан, предаду најближој полициске власти. Па како се ни до данас нису хтели предати, а остављени им је рок ради тога протекао, то је начелство окр. смедеревског, на основу чл. 3. закона о хватању хајдука решило 16. ов. м.: да се Марко — Мака и Зејим огласе за хајдуке с тим да је од данас слободно свакоме убити их.

Марко има 28 година, омален, косе црне; Зејим је стар 44 год., средњег је раста, косе црне, образа округлих, чела обичног, у опште црн, ћелав. Моле се све полициске власти, да Марка и Зејима, живо потраже и нађене спроведу начелству округа смедеревског с позивом на Бр. 5094. УБр. 19724.

„ДИМИТРИЈЕ КРЕЗОВИЋ“

Слику овог лица, које се пред преким судом звало: Димитрије Крезовић а доцније: Риста Павић, доносимо на захтев и молбу многих наших претрилатника из унутрашњости Србије.

„Крезовића“ је наше уредништво сликало у очи дана помиловања.

КРИМИНАЛНЕ БЕЛЕШКЕ И ДОГАЂАЈИ У ЗЕМЉИ

5. Јуна, Петра С. Јовановића, лимара из Зајечара, опасно је повредио Владимир Бабунковић, слуга онд. од чега је Петар још истога дана умро. Узрок је овоме свађа око имања. Кривац је у рукама власти и потпуно признаје кривицу. Решење о притвору одобрио је зајечарски првостепени суд.

7. Јуна у вече Љубомир Миловановић, из Табанивића, округа ваљевског, у међусобној свађи, због имовине, убио је из револвера Драгића Миловановића, онд. Кривац је у рукама власти и истрага се води.

9. Јуна, Благоје С. Ђурић, тежак из Бована, среза расиског, чинио је разне испаде и нападао поједине сељане, који тврде: да су

се на Благоју били појавили знаци лудила. У таквом стању напao је и Алексу Радојевића, из Бована, и хтео га убити да се овај није спасао бегством у општинску судницу. Кмет села Бована Милисав Костић, кад је извештен о испадима овога Благојеја, дошао је 10. јуна изјутра према Благојевој кући, у намери, да са сељанима ухвати Благоја и умири, но Благоје спазивши кмета Милисаву, потрчи за њим са голим јатаганом, дохвати се у Коштап и јатаганом тешко повреди Милисаву по врату и десној јагодици. У њиховом борењу притрчи Петар Јовановић, из Бована у помоћ Милисаву да Благоја савладају, но Благоје и Петру зада две тешке повреде ножем у плећа, па тада маљакше те га ова двојица повређени оборе и вежу уз припомоћ људи који су били дотрчали. Сва тројица спроведени су 10. јуна у крушевачку окружну болницу. У окружну болницу срески чиновник отишао је одмах да повређене саслуша и предузме истрагу. Благоје је био у несвесном стању и агонији, после је и издану пред чиновником и присутнима, те се од њега није могла узети реч, а Милисав и Петар, који су тако повређени, саслушани су. Они, и један и други, криве само Благоја за повреде, које им је задао, но пошто је умро, траже само наплату трошкова око њиховог лечења из Благојеве имаовине. Наређена је секција леша Благојевог и предузета је хитна кривична истрага.

Ноћу између 7. и 8. јуна на путу водећем од железничке рипањске станице ка механи, која је удаљена за 70. метара нађен је убијен Чедомир Н. коцкар, секцијом нађено је, да је смрт наступила услед удара ножем у груди и леђа. Сумња се, да су ово извршили: Љуба звани „Ускок“, Јован Петроваћ, звани „Шобота“ и Љуба звани „Колоба“, коцкари, који су те вечери са убијеним пили у механи рипањској, а одатле пропужили пут за друго место. При претресу код убијенога није нађено новца, нити каквих забележака, а по извршеном убиству води се врло жива истрага.

Ноћу између 9. и 10. јуна, убијен је у својој кући на спавању од непознатих зликоваца Тадија Влајић, из Честина, среза гтужанског, округа крагујевачког. Власт је учинила увиђај и предузела живу истрагу да се зликовци пронађу.

10. јуна заклао се бријичем у својој кући Благоје Михајловић, из Болеча среза гочанског, округа београдског. Благоје, је био дужег времена болестан, што га је по свој прилици и нагнало да одузме себи живот. Протоколом секције и полицијским увиђајем дело самоубијства утврђено је.

12. јуна по подне Трајко Живковић, и Бучимета, среза јабланичког, убио је из пушке Миладина Момчиловића онд. Убиство се је изродило у међусобној свађи због имања. Трајко је по извршеном делу побегао незвано где. Наређено је строго тражење, када се пронађе поступиће се са њим по згкону.

Ноћу између 12. и 13. јуна непознати зликовац убио је Росу милосницу Будимира Матовића, циганина осуђеника из Јежевице окр. чачанског. Њен леш нађен је 13. јуна и одмах предузета истрага за проналазак убице.

Садржај: I. Службени део. — II. Стручни и научни део: 1) Право на смрт; 2) Једно сензационо дело (убиство у Кенигсбергу; 3) Сензационална парница због тровања у Њу-Јорку; 4) Зашто су једног убицу неправедно ослободили поротници; 5) Ненормални људи. — III. Поучно забавни део: 1) Кроза злочин; 2) Друштво злочинаца. — IV. Службене објаве: 1) Потере; 3) Проглашен за хајдука; 4) Димитрије Крезовић; 5) Криминале белешке и догађаји у земљи.